

Jakub Valenta – Poznámky ke státnicím, duben 2014

Zdroje

Vypracované otázky, které kolují z předešlých let:

http://files.jakubvalenta.cz/statnice/statnice_vypracovane_otazky.zip

Gombrich

<http://search.mlp.cz/cz/titul/40916/>

Bohumír Mráz Dějiny výtvarné kultury

<http://search.mlp.cz/cz/osoba/30105/>

Marie Černá Dějiny výtvarného umění

<http://search.mlp.cz/cz/vyjadreni/dejiny-vytvarneho-umeni/2963291>

Umění 20. století (I. a II. díl)

Dějiny českého výtvarného umění

AVČR

Umění po roce 1900

---

1. Počátky umění v pravěku a umění přírodních národů

[z vypracovaných otázek]

Paleolit

frankokantaberská oblast

Les Trois Frères, Rouffignac

Dolní Věstonice, Pekárna u Brna, Koněpruské jeskyně

Mezolit (10–7k)a Neolit (Evropa 4.5–2k, Blízký východ 7–3.5k)

megalitické stavby

Carnac, Stonehenge

Slánsko a Rakovnicko, Dolní Chabry u Prahy

keramika: vypíchaná, malovaná, šnůrková, keramika zvoncového poháru

Doba bronzová a železná

v Egyptě a Mezopotámii vznikají první státy

střední Evropa:

- kultura halštatská
- kultura laténská

kultura bylynská – čtyřkolý Vozík

Keltové

v době laténské

hrnčířský kruh

oppida – Stradonice u Berouna, Staré Hradisko u Prostějova, Hrazany u Slapské přehrady

centrum – Závist u Zbraslavi

hlava Kelta – Mšecké Žehrovice

Prehistorické a primitivní národy; starověká Amerika [1]

[z *Gombricha*]

Obrazy a sochy mají působit jako **kouzlo**.

Věřili, že si zobrazením podmaní skutečnost, že co se stane na obraze, stane se i ve skutečnosti.

Zkrátka přesně **necháпали, co je obraz a co skutečnost**.

Soudíme podle soudobých primitivních kmenů.

Objeveno v 17. st.

- **Altamira**
- **Lascaux** (15 000 BC)
- nástroje – pazourky, opracované kameny

- sošky ryté do kamenů s využitím přirozeného tvaru kamene
- nástěnné malby **bizonů, jelenů, sobů**

Umění hrálo roli při obřadech.

- Plní svůj účel.
- Je určeno pouze danému kmeni, jenž má své znaky, kterým rozumí.

Proto často nebylo nutné zobrazit například celého orla, “**maska s orlím zobákem je prostě orl**”.

Amerika

masky (hrozivých) démonů (např. mayové, Copán, 500 AD)

Ukazují příšerné oběti, které zdejší náboženství vyžadovalo.

hliněná nádoba ve tvaru muže (Peru, 500 AD)

Vynalezli **písmo a kalendář** (nezávisle na Mezopotámii).

Zpodobňování bylo vůbec ve všech starověkých civilizacích formou písma.

[z *Akademických dějin umění*]

Starší doba kamenná

Gravetské a magdalénské období mladšího paleolitu.

Podle francouzských nalezišť **La Gravette** (20–30 000 BC) a **Le Madeleine** (10–12 000 BC).

Závěrečná fáze poslední, čtvrté doby ledové.

ženské plastiky, figurky zvířat, ryté kresby

Věstonická venuše

Věstonice u Mikulova, **gravetská kultura**, 25 000 BC

Pekárna u Brna

magdalénská kultura, 10–12 000 BC

Předmostí u Přerova

Mladší doba kamenná

6–5 000 BC přichází na Moravu **zemědělský lid z Balkánu**.

dlouhé domy sloupovité konstrukce (Bylany u Kutné Hory, 5. tis. BC)

neolitická pásková keramika (Praha-Podbaba, 5. tis. BC)

hliněná plastika

kultura lidu s moravsko-slezskou malovanou keramikou (Hluboké Mašůvky, Střelice u Znojma, 3. tis. BC)

zoomorfní nádoby

drobné plastiky zvířat

Pozdní doba kamenná

kamenný sekeromlat – nástroj, měděný jen vzácně

jediný český **megalit, Velvary**

barevně a plasticky zdobené nádoby (Neratovice, počátek 2. tis. BC)

Doba bronzová

1 800 BC

bronzové ozdoby, nástroje a zbraně

obchod s jantarem se Sýrií a Egyptem

kultura únětická (Luštěnice, okres Mladá Boleslav)

kultura mohylová

Od východní Francie po Slovensko.

kultura lidu popelnicových polí

1000 BC

kultura lužická (Střeleč u Jičína, 8. st. BC)

velké ozdobné spony

kultura slezskoplatěnická

spony

kultura knovízská

kultura milavečská

přelom doby bronzové a železné

Doba halštatská

v 7. st. BC

nástup **doby železné**

změna společenské struktury

Vyčleňuje se aristokratická vrstva.

izolovaná výšinná sídla (Sedlo u Sušice)

kultura horákovská (Hlásnice v Horákově okres Brno-venkov, 6. st. BC)

Doba laténská – historičtí Keltové

od 450 BC

okrajová část římské říše

etruský import

zralý keltský styl

spirálovité a lyrovité motivy

zlaté nákrčníky

plastický styl – náramky

hrnčářský kruh

keltské **svatyně** (Libenice u Kolína)

keltské **idoly** – obrazy bohů

Doba římského císařství

Markomani a Kvádové

Zmocňují se našich zemí kolem 0 AD pod vedením Marobuda.

germánská keramika

Doba stěhování národů

Vpád Hunů do Evropy, 375 AD.

zlatnictví

2. Starověké civilizace Mezopotamie a Egypta

[z vypracovaných otázek]

- Afrika – Nil
- Mezopotámie – Euphrat a Tigris
- Indie – Ganga
- Čína – Jang-c-tiang, Chuang-che

Egypt

mastaba – nízký komolý jehlan s hrobkou pod zemí

Džosérova stupňová pyramida v Sakkaře

Chufevova pyramida v Gize

Skalní chrám Abu Simbel

Chrám bohyně Hapšapsowet v Dér el Bahrí

Portréty Nefertiti – sochař Thutmós

Mezopotámie

klínové písmo

- epocha summerská
- epocha semitská
- epocha akkadská

Ur, Uruk, Eridu

zikkurat

Babylon

Babylonská věž – 7stupňový zikkurat

Semiradniny zahrady

Ištařina brána – zrekonstruována v Berlíně

zlatotepecké práce

Indie

brahmanství, hinduismus, buddhismus

vyspělá města z 3. a 2. tis. BC – kanalizace apod.

- Harapa
- Mohendžo-daro

stupa – polokulová hromada s ostatky

- Sánčí
- Bhárhut

skalní svatyně v Adžantě a Elóře

Čína

město Ao (An-jang)

pagody

kovolictví

keramika, porcelán

konfucianismus

vynález papíru

Čínská zeď

kaligrafie

pohřební komory dynastie Chan – velký rozmach v té době

Kréta

bohatí, obchodní vztahy s Egyptem

staré paláce (2000–1700 BC)

Knossos – zničen zemětřesením a pak dobyt Mykéňany

další paláce:

- Faistos
- Hagia Triada
- Malli
- Zakros

rozšiřující se dřevěné sloupy, talířová hlavice

nástěnné malby s býky delfíny, koroptvemi apod.

Mykény

16–12. st. BC

strohé a mohutné budovy, přesný tvar, monumentalita

kolem 1000 BC dobyt kmeny řeckými z Evropy – Dórové

Heinrich Schlieman

Lví Brána

hrobky

masky

Egypt [2]

[z Gombricha]

Autoritářský režim, tisíce otroků.

Král byl božským tvorem.

(Menes – první faraon, sjednotitel dolního a horního Egypta)

Smrt

Tělo musí být zachováno.

Ka

Jedna z pěti částí duše.

“Jestliže bude zachována také podoba krále, bude dvojnásob jisté, že bude věčně žít.”

Egyptský výraz pro sochaře byl “ten kdo uržuje při životě.”

sochy hlav, které které se dávaly do hrobek ke skutečné mumii

jednoduché, oprostěné od detailů

Pravidla, egyptský sloh

úplnost – ukázat vše, co je podstatné

zobrazovat z nejtypičtějšího zorného úhlu

Hieroglyfy přesně informují o životě panovníka.

přesné zobrazení **detailů v přírodě** – ptáčky

Achnaton

civilnější obrazy

Následník Tutanchamón

Hrobka objevena 1922.

Tutanchamón a jeho manželka

domácká idyla

Uvolnění již za jeho vlády skončilo.

Mezopotámie

[z Gombricha]

Budovy z pálených cihel. Kámen se musel dovážet.

Dochovalo se málo děl.

Summerové

města Ur, Uruk, Eridu

Epos o Gilgamešovi

písmo

harfa zdobená mytickými zvířaty

smysl pro symetrii a přesnost

památníky na oslavu vítězství, později obrazové kroniky

propaganda

1250 přišli Dórové a zničili Mykénskou kulturu.

Řecko, 7.–5. st. BC [3]

[z Gombricha]

Řekové

hrnčířské výrobky zdobené geometrickými vzory

Nejranější chrámy ze dřeva.

Kolem 600 BC začínají napodobovat tyto stavby v kameni.

- architráv
- triglyf – tři zářezy

sochy dvou jinochů (580 BC) – ještě velmi egyptské

“Egyptané založili umění na vědomostech. Řekové používali oči.”

Sochaři zkoumali stále nové způsoby znáronění těla.

Malířství se dochovalo pouze na keramice.

***Achilles a Ajax hrají dámu* (500 BC) – váza v “černofigurovém slohu”**

zboku

Objevení perspektivní zkratky.

***Loučí se válečník* (500 BC) – váza v “černofigurovém slohu”**

Hlava z profilu, ale jedna noha zepředu a štít z boku.

Umělci se snažili zobrazit postavy s jasnými obrysy, uplatnit tolik vědomostí o lidském těle, kolik byli schopni.

Periklova doba

Roku 480 BC Peršané spálili chrámy na **Akropoli**.

Periklas dal stavět nový.

***Parthenon* (450 BC)**

dorský sloh

stavitel **Iktinos**, sochař **Feidias**

***socha Palas Athény* (432 BC)**

Feidias

Diova socha v Olympii – Feidias

Chrám v Olympii (457 BC)

***Herkulovy činy* (460 BC)**

ve čtvercích nad architrávem tohoto chrámu

Sochy sportovců

hlava vozataje (Delfy, 470 BC)

obecný obličej

diskobolos (450 BC)

sochář Myrón

vozataj v Parthenonu (440 BC)

součást pásu kolem Parthenonu

Práce ducha

Sokrates: **umělci mají znázorňovat “práci ducha”, jak “city působí na tělo”.**

Umělci dokázali dávat najevo nevyřčené city.

držení těla

Hegesin náhrobek (420 BC)

Hegeso vybírá šperk ze skříňky.

Řecko, 4. st. BC až 1. st. AD [4]

[z Gombricha]

zjemnění a vytríbenost

ionský sloh

tenký sloup s drážkami

bohyně Niké (408 BC)

jemná zřasená látka na sehnuté dívce

Praxiteles (4. st. BC)

Hermes drží mladého Dionýsa (350 BC)

vyhlazená socha

Apollón Belvederský (350 BC)

Venuše Mélská (1. st. BC)

Helénistická doba – doba Alexandra Velikého

Až koncem 4. st. objevují umělci zobrazení rysů konkrétního člověka.

Lysippos

alexandrův dvorní sochař

korintský sloh

bohatě zdobeno

Dramatické a divoké sochy a reliéfy

- *Bohové bojující s Giganty (170 BC)*
- *Láokoón a jeho synové (25 BC)*

Malířství

Malíři byli ve své době slavnější.

Nedochovalo se.

Krajinomalba

Až v helénistické době se zájem směřuje také na člověka na venkově.

[z vypracovaných otázek]

Etruskové

městské státy

vrchol kolem 500 BC

zpracování kovů

Vlčice kapitolská

hrobky napodobující obytný dům

malby z hrobek v *Tarquini*

Řím

založen 753 BC Romulem a Remem

- římská republika
- římské císařství

Caesar zavražděn 31 – konec republiky

Diokleciánovy lázně

paláce: - Palatinum, Řím - Diokleciánův palác, Split - Hadriánova vila, Tivoli - Neronův zlatý dům, Řím

Gardský akvadukt, jižní Francie

Řím, 1.–4. st. AD [5]

[z *Gombricha*]

- Etruskové
- římská republika
- římské císařství

Stavební inženýrství

- silnice

- akvadukty
- veřejné lázně

vynález oblouku

Koloseum (80 AD)

první podlaží dórské, druhé ionské, třetí korintské

Pantheon (130 AD)

vítězné oblouky

Tibériův vítězný oblouk (Orange, 37 AD)

věrné portréty

Císař Vespasianus (70 AD)

sloupy na vychválení vítězných tažení

Trajánův sloup (Řím, 114)

[z vypracovaných otázek]

Křesťanská antika

katakomy podél Via Apia

Bazilika sv. Petra v Římě (326 AD)

Řím a Byzanc, 5.–13. st. [6]

[z *Gombricha*]

- roku 311 AD přijal císař Konstantin křesťanství
- roku 313 AD – Edikt Milánský: zrovnoprávnění křesťanství

Kostely

Nešlo stavět podle Římských chrámů, protože v těch byly jen malé svatyně. Obřady se konaly venku.

Proto byly vzorem baziliky, což byly

krytá tržiště a soudní síně

Jak zdobit baziliky?

Sochy rozhodně ne, to jsou jasné modly.

Na obrazy byly rozdílné názory na východě a na západě.

Západní církev

Papež Řehoř Veliký (6. st. AD) říká, že jsou v pořádku, protože pomáhají **šířit učení**.

Zázrak s chleby a rybami, mozaika z baziliky S. Apollinare Nuovo, Ravenna (520)

zobrazeno pouze to podstatné

Ravenna

Bazilika S. Apollinare Nuovo Bazilika S. Apollinare in Classe mauzoleum Gally Placidie kostel S. Vitale

Stavební inženýrství

- silnice
- akvadukty
- veřejné lázně

vynález oblouku

Koloseum (80 AD)

první podlaží dórské, druhé ionské, třetí korintské

Pantheon (130 AD)

vítězné oblouky

Tibériův vítězný oblouk (Orange, 37 AD)

věrné portréty

Císař Vespasianus (70 AD)

sloupy na vychválení vítězných tažení

Trajánův sloup (Řím, 114)

Východní církev

Roku 745 všechno náboženské umění zakázáno.

Ikonoklasté ničí všechny obrazy.

Naopak opačný proud **považuje obrazy dokonce za svaté**.

Tento názor pak vítězí, obrazy v kostelech nejsou pouhé iluze. Nejde zobrazit jen tak nějakou matku s dítětem, musí to posvátné zobrazení – “ikona”, **posvěcený typ**.

Byzantský umělec se musel řídit přísnými pravidly.

Tím napomáhali **zachovat řeckou tradici**.

Symboly se až do konce říše příliš nezmění.

Ruské ikony dodnes navazují na díla Byzantských umělců.

Trůnící madona s dítětem (Konstantinopol, 1280)

Panna Maria s Kristem a světci, apsida katedrály v Monreale (Sicílie, 1190)

[z vypracovaných otázek]

Hagia Sofia (chrám boží moudrosti), Istanbul, 537 AD

Hagia Eiréné

kostel sv. Marka, Benátky

katedrála sv. Sofie, Kyjev

Židé

[z Gombricha]

Vytváření podob zakázáno.

Mojžiš dobývající vody ze skály (256 AD)

plošné, primitivní

Kristus se sv. Petrem a Pavlem (Řím, 359 AD)

podle Řeckého vzoru

Tři mládenci v peci ohnivé (Řím, 3. st. AD)

Nebylo třeba drama, stačilo, když bude výjev **rozpoznatelný**.

podobizna veřejného činitele v Afrodiasiu (400 AD)

rychlá, nepřesná, netrpělivá socha

Islám

[z Gombricha]

Skalní chrám v Jeruzalémě, 691 AD

Islám, 2.–13. st. [7]

[z Gombricha]

Islám se rozšířil v 7. a 8. st.

Zcela **zakazuje zobrazování lidské podoby**.

Ornamenty – arabesky

Perský koberec (1600)

Lví dvůr, Alhambra – islámský palác (Granada, 1377)

Ilustrace

Později začali být méně přísní v interpretaci zákazu zobrazování postav.

Od 14. st. ilustrace romancí, příběhů a legend.

Perský princ Humay se seznamuje s čínskou princeznou – zahradní výjev za měsíčního světla (1450)

Čína, 2.–13. st.

[z *Gombricha*]

Brzy vynikli v **litectví bronzu**.

pohřební zvyky podobné Egyptu

Výjevy v pohřebních komorách

Přijetí – reliéf z hrobky (Čína, 150 AD)

Ladné křivky

Okřídlený lev na cestě k hrobce prince Sie Siou u Nankingu (500 AD)

Ilustrované knižní svitky

“Považovali umění za prostředek, jímž lze lidem připomínat velké příklady ctnosti zlatého věku minulosti.”

Podobně jako Řehoř Veliký.

Manžel napomínající manželku, Ku Kchai-č' (406 AD)

Záměrem je ponaučení.

Buddhismus

Hlava Lohana z glazované sochy (1000 AD)

velmi realistická socha

Číňané jsou první, kteří nepovažují malování obrazů za podřadnou činnost.

Méně vyprávějí příběhy, více je pomůckou pro **meditaci**

V hlubokém zamyšlení studují, jak malovat jednotlivé motivy, cestují, zaznamenávají prožitky.

Krajinomalby 12. a 13. st. na hedvábných svitcích.

Krajina po dešti, Kao-K'o-Kung (1300)

Tři ryby v rybníku, Liou Chai (1400)

Jak se soustředili na několik motivů, byl postupně každý tah štětce prozkoumán. Ke změně došlo až při styku se západním uměním.

Japonsko

Osvojilo si čínské umění.

Předrománské umění

[z vypracovaných otázek]

Francká říše

majordomus Karel Martell v roce 732 porazil Araby u Poitiers

Karel Veliký (768–814)

Po jeho smrti říše rozdělena na východo a západofranckou.

Karlovcí vymřeli v 9. st. a vládu převzali Kapetovci.

baptiserium v Poitiers

baptiserium v Aix

Tempietto langobardo v Cividale

knižní malba

Karolinské a otonské umění, 6.–11. st. [8]

[z *Gombricha*]

Od 400 do 800 AD **doba stěhování národů.**

Po raně křesťanské éře následuje doba temna, asi do 1000 AD.

Nazývá se tak kvůli staletím migrace a válek, ale i protože o ní moc nevíme.

Nerozvinul se jednotný sloh.

Přes Evropu se přehnaly různé germánské kmeny – Gótové, Vandalové, Sasové, Dánové, Vikingové.

Složité vzory

oblíbené mezi “barbarskými” kmeny

Zobrazování je prostředkem kouzelnictví, vymítání zlých duchů.

Vyřezané dračí lodě Vikingů – **před příjezdem do přístavy museli sundat výzdobu, aby nevystrašili obyvatele.**

Hlava draka, Oseberg (Norsko, 820 AD)

Napodobování dřevěných budov

Mniši a misionáři v Anglii a Irsku využívají tradice severských řemeslníků a **napodobují jejich dřevěné budovy-**

***Kostel All Saints, Earls Barton* (Northamptonshire, 1000 AD)**

raně románská věž

Rukopisy

v 7. a 8. st

***Lindisfarnský evangeliář* (Anglie, 700 AD)**

kříž z bohatých, **propletených vzorů**

***Sv. Lukáš, z evangelistáře* (750 AD)**

postava jako obrazec sestavený z různých lidských tvarů podle příkladu staré bible, kterou umělec našel

Karel Veliký

Křísí dovednosti římské řemeslné dovednosti.

Kostel, Cáchy (805 AD)

věrná kopie kostela v Ravenně

Matouš píše Evangelium (800, 830 AD)

Dvě verze – každá napodobuje vzor jinak.

Evangeliář Otty III. – Kristus myjící nohy apoštolům (1000 AD)

Nebylo nutné zobrazovat **nic, co by odpoutalo pozornost od hlavního motivu**, jako třeba místnost, ve které se to odehrává.

paláce

- Cáchy
- Ingelheim
- Nijmegen

kaple v Geminy-des-Prés

klášter v St. Gallen, Švýcarsko

Hledání srozumitelnosti

“Obraz může pro negramotné vyvolat to, co písmo vykoná pro ty, kdo umění číst.” – Řehoř Veliký

Adam a Eva po pádu – bronzová vrata katedrály, Hildesheim (1015)

Proporce postav nejsou přesné, ale **mluví jejich gesta**.

Tapisérie z Bayeux – král Harold skládá přísahu Vilémovi z Normandie (1080)

Bitva u Hastingsu, 1066

Otónská renesance

[z vypracovaných otázek]

Německo

Saská dynastie

Ota I, II, III

spojenci církve – zakládají arcibiskupství, biskupství, kláštery

kostel sv. Cyriaka v Gernrode

kovolitecké práce z huti v Hildesheimu

nástěnné malby v kostele sv. Jiří v Oberzell, ostrov na Bodamském jezeře

---

Románská epocha, 12. století [9]

[z Gombricha]

Normané přinesli do Anglie vyvinutý stavební sloh.

Kostel

Většinou jediná kamenná budova ve vesnici. **Ve srovnání s okolními staveními byl ohromující.**

Všichni se tam scházeli, orientační bod.

Jedna hlavní a dvě boční lodě, nebo obohaceno – křížový půdorys apod.

Románský kostel:

- **kulatý oblouk**
- **masivní pilíře**

kostel, Murbach (Alsasko, 1160)

Klenba

valená – vyžadovala velké množství kamenů křížová – průnik dvou valených kleneb **žebrová** – menší množství kamene, **první použití v Toskánsku**

katedrála, Durham (1128)

Sochy

Průčelí kostela sv. Trofima, Arles (1180)

Kristus, symboly čtyř apoštolů, řady figur

Detaily

Gloucesterský svícen (1113)

Reiner van Huy – mosazná křtitelnice, kostel sv. Bartoloměje, Liège (Belgie, 1118)

Iluminované rukopisy

Švábský evangelistář – Zvěstování (1150)

dvě strnulé postavy a snášejíci se Anděl

německý kalendář – sv. Gereon, Willimarus a Havel a Umučení sv. Voršily (1200)

Psaní pomocí obrázků – návrat k jednoduššímu znázorňování dává volnost s možnostmi kompozice.

Okna katedrál

katedrála v Kolíně n. R. – Ryba vyhazuje Jonáše na souš (1280)

[z vypracovaných otázek]

klášter v Cluny, Burgundsko

vzor

Itálie

Benátky – vliv Byzance

Toskánsko – fasády vykládané různobarevným mramorem

baptiserium ve Florencii

Verona – vchody kryté stříškou

Sicílie – prvky byzantské, arabské a normanské

Německo

možství věží a věžiček – Mohuč, Špýr, Worms

Hrady a věže

Tower, Londýn

Wartburg, Německo

Mosty

Avignon

Regensburg

Opevnění

Carcassonne

Sochařství

Pisano – vrata katedrály v Pise

Malířství

kostel St. Savin-sur-Gartempe, Francie

České země v raném středověku

[z *Akademických dějin umění*]

- Sámova říše (623–658)
- Velká Morava (9. st.)

Velká Morava

- Mikulčice
- Staré Město u Uherského hradiště
- Sady u Uherského Hradiště
- Modrá

- Pohansko
- Děvín

První křesťanské kostely:

kostel sv. Klimenta, Levý Hradec

Nejstarší Slované

přelom 5. a 6. st. AD

nádoby pražského typu (Praha-Bubeneč, 7. st. AD)

Rozpad avarského kaganátu v podunají uspil rozmach Slovanů.

Slované se mísili s Avary.

Postupné osvojování antického dědictví vrcholí velkomoravským obdobím v 9. st.

Avaři se nebyli schopni přizpůsobovat tolik jako Slovani a další kmeny bývalých římských provincií.

opevněná hradiště

V 8. st. se pod křesťanským vlivem **upouští od spalování mrtvých.**

Velkomoravská architektura

796 – porážka Avarů

Hned poté započala misijní činnost.

Velkomoravská společnost žila celkem samostatně pod volnou nadvládou Franků.

Mojmír I.

1. dvouapsidová rotunda, Mikulčice (9. st.)

nejstarší křesťanská stavba v našich zemích 2. kostel sv. Jana Křtitele, **Modrá** (u Velehradu, 9. st.) 3. dvojí kostel P. Marie a sv. Petra v, **Uherské Hradiště-Sady** (9. st.) 4. rotunda sv. Michala, **Staré Město** (9. st.) 5. trojlodní kostel s apsidou v Mikulčicích 6. další kostely v Mikulčicích

---

Románský sloh

[z vypracovaných otázek]

- Praha
- Vyšehrad
- Pražský hrad

Kláštery

Břevnov

Románské kostely

Přední Kopanina

Rotundy

Říp

Kláštery

Doksany

Hrady

Přimda

Sochařství

portál kostela sv. Prokopa v Záhoří

okna paláce v Olomouci

sochařská výzdoba kostela sv. Jakuba v Jakubu u Kutné Hory

Malířství

nástěnné malby v kostele v Rovné u Stříbné Skalice

malby v rotundě sv. Kateřiny ve Znojmě

[z *Akademických dějin umění*]

Románská architektura v Čechách

kostel sv. Klimenta, Levý Hradec

první kamenná svatyně v Čechách

rotunda a kostel P. Marie, Budeč

rotunda sv. Petra, Starý Plzenec (dříve hrad Plzeň)

Pražský hrad

kníže Bořivoj

Přenesl sem své sídlo, když Čechy ještě nebyly sjednocené.

kostel sv. Marie

kníže Václav I. (zavražděn 935)

rotunda sv. Víta

přestavba rotundy v r. 1039

biskupská bazilika (1060)

kamenná hradba (1135)

benediktinské kláštery

- **Břevnov** (993)
- **Ostrov u Davle** (999)
- **Kladruby** (1115)
- **Postoloprty**

bazilika sv. Václava, Stará Boleslav (1046)

sázavský klášter

rotundy v Praze

1. sv. Víta, viz výše, zaniklá
2. **rotunda sv. Martina, Vyšehrad** (konec 11. st.)
3. **rotunda sv. Longina**, Praha, Nové Město (konec 11. st.)
4. **rotunda svatého Kříže Menšího**, Praha, St. Město (1125)

rotunda sv. Jiří, Řip (1126)

Kníže Vladislav II.

Juditin most v Praze – první kamenný most přes Vltavu

premonstrátský klášter na Strahově

bazilika kláštera premonstrátek, Doksany

významná italizující stavba

Románská architektura na Moravě

kostel P. Marie a sv. Kateřiny, Znojmo (11. st.)

biskupský dóm sv. Václava a biskupský palác, Olomouc (1100)

premonstrátský klášter, Louka (Znojmo, 1200)

cisterciácký klášter s kotelem, Velehrad (začátek 13. st.)

Přemysl Otakar

klášterní kostel, Třebíč (polovina 13. st.)

Románské sochařství

sochy a reliéfy na Juditině mostě

reprezentace českých králů

reliéfy v klášterním kostele sv. Jiří, Pražský hrad (1228)

votivní [děkovný] triptych

tympanon portálu hradní kaple na Zvíkově (1230)

Románské malířství

Knižní malba

Gumpoldova legenda o sv. Václavu (1006)

nejstarší knižní malba v českých zemích

Svatovítská apokalypsa (začátek 11. st.)

Kodex vyšehradský (před 1085)

Další z této skupiny:

Codex Gigas (psán a iluminován až do 13. st.)

obří rozměry

Nástěnná malba

nástěnné malby v kapli sv. Kateřiny ve Znojmě (1134)

obraz povolání Přemysla na trůn

kostel sv. Klimenta, Stará Boleslav (začátek 12. st.)

kostel sv. Jakuba, Rovná (Stříbrná Skalice, začátek 12. st.)

kostel sv. Jiří, Pražský Hrad (začátek 13. st.)

Gotika

[z vypracovaných otázek]

první moderní národní státy – Anglie, Francie

stoupá význam měšťanstva

Architektura

Francie

Katedrály

Remeš

Opevnění

Carcassonne

Anglie

Gloucester

Ely

Exeter

York

Lincoln

Německo

Štrasburk

Kolín nad Rýnem

Itálie a Španělsko

Katedrály stavěli cizinci.

Milán

Sevilla

Palma de Mallorca v Barceloně

Gerona

Sochařství

královský portál v Chartres

portál katedrály v Remeši

Německo

Bamberg

Itálie

Niccolo Pisano – kazatelna baptisteria v Pise

Malířství

Giotto di Bondone

fresky v kostele v Assisi

Jean Bondol – tapisérie, Angers

Jan van Eyck

Rogier van der Weyden

Hugo van der Goes

Hieronymus Bosch

Gotika 13. st.

[z Gombricha]

Zrodila se v severní francii.

Pokud všechno tíhu nesou pilíře a žebra, potom je ostatní výplň zbytečná.

Místo zdí se mohou dát **okna**.

lomený oblouk – Umožňuje stavět vyšší klenby.

opěrné oblouky a opěrné pilíře

Katedrály

kostel patřící biskupu, katedra = biskupský trůn

málokdy dokončeny podle původního záměru

Vyvolávají dojem malosti člověka.

Poskytují “pohled do jiného světa” místo “ochrany před zlem” románských staveb.

katedrála Notre-Dame (Paříž, 1250)

__*katedrála Saine-Chapelle* (Paříž, 1250)

katedrála v Amiens – Robert de Luzarches (1247)

Sochy

katedrála v Chartres – Melchisedek, Abrahám a Mojžíš, z portálu severní příčné lodi (1194)

Postavy jsou **označeny svými symboly**.

katedrála ve Štrasburku – Smrt Panny Marie, z portálu jižní příčné lodi (1230)

symetrie podobně jako v Arles, postavy umístěné do oblouku

katedrála v Naumburku – zakladatelé Ekkehart a Úta (1260)

portréty skutečných rytířů té doby

Iluminace

vyjádření **hlubokého citu** postav

Kladení krista do hrobu – žaltář z Bonmontu (1300)

postavy rozmístěné do pravidelného obrazce

Umělci se učili malovat jednotlivé prvky obrazu, **nikdy si nedostali k tomu, že by malovali něco, co neznali.**

Portréty neexistovaly – pokud se znázorňoval konkrétní panovník, namalovali **konvenční postavu s patřičnými insigniemi a napsali na obraz jeho jméno.**

Zobrazení přírody

výjimky

Matthew Paris – Slon a jeho hlídač (1255)

Snaha zachytit správně proporce je důkazem, že o proporcích se vědělo, jen jim nebyl na jiných obrazech přikládán význam.

Itálie

Až v druhé pol. 13. st. se tam dostává gotika.

Sochařství

Nicola Pisano – Zvěstování, Narození a pastýři, kazatelna v baptisteriu v Pise (1260)

Kombinuje různé příběhy do jednoho rámu.

Malířství

Italští malíři reagují ještě pomaleji. Jsou **blíže Byzanci** – kostely se ve 13. st. ještě zdobí **mozaikami**.

Iluze reality je v malbě **obtížnější než v soše**, protože je třeba pracovat s **iluzí prostoru**.

Překročení bariéry mezi sochařstvím a malířstvím **umožnilo právě byzantské umění, které zachovalo řeckou tradici**.

Giotto di Bondone (1266–1337)

Florence, první **slavný umělec známý jménem**

fresky, “fresco” = čerstvý

Víra – nástěnná malba v Capelle dell’Arena, Padova (1306)

Iluze hloubky na rovném povrchu. Iluze, že se biblické **příběhy odehrávají přímo před námi**.

Oplakávání Krista – nástěnná malba v Capelle dell’Arena, Padova (1306)

skutečná událost, ne kombinace více příběhů do jednoho jako v Bonmontu

---

Pozdní gotika, 14. st.

[z Gombricha]

města, přepych

vytříbenost raději než velikost

(Geoffrey Chaucer)

Architektura

ozdobené domy

katedrála v Exeteru (1400)

ozdobené západní okno

světské budovy – radnice, cechovní domy, koleje, paláce, mosty, městské brány

dóžecí palác v Benátkách (1309)

Sochařství

menší práce z drahých kovů nebo slonoviny

Madona s dítětem věnovaná Janě z Evreux (Francie, 1339)

stříbrná socha

Malířství

iluminované rukopisy s jemnými detaily

Žaltář královny Marie – Kristus v chrámu; skupina sokolníků (Anglie, 1310)

všechny obličeje podle jedné předlohy

Giotto vlivný i za Alpami.

Siena

Duccio – mistr Giottovy generace

Simone Martini a Lippo Memmi (1285–1344 resp. 1347)

žáci Duccia

(Dante Alighieri) (Petrarka – Sonety Lauře) (Papežské schizma, Avignon) (Lucemburkové)

/__**Petr Parlér – vlastní podobizna**__ (katedrála sv. Víta, 1386)

možná první autoportrét

Mezinárodní sloh

putování umělců, cizí se nezavrhovalo, porozumění

Wiltonský dyptich – tři svatí svěřují Richarda II. do Ježíškovy ochrany – francouzský mistr (Anglie, 1400)

vlastní **podoba donátora**

Umělci mezinárodního stylu uplatňovali **sílu pozorování a radost z jemných a krásných věcí při zachycování světa.**

Kalendáře

__Jean a Paul z Limburka – Květen, stránka z Přebohatých hodin, pro vévodu z Berry (Anglie, 1400)

zachycuje prostor

Nové znalosti přírody vůbec nemusí být v rozporu s náboženským námětem.

umělci **skicují** přírodu

Dijon

Claus Sluter (1380–1400)

Mojžišova studna v Dijonu – Claus Sluter (1402)

skupina proroků

Evropa

Jan van Eyck (1390–1441)

Nizozemí (dnes Belgie)

oltář v Gentu – Spravedliví soudci a rytíři Kristovi (Gent, 1432)

navazuje na mezinárodní sloh, ale přesné detaily vedou ke **konkrétní krajině**

vynalezl olejomalbu

svatba Arnolfiniových (1434)

pozorovatel – zrcadlo na zdi, nad ním podepsán, čímž říká “Já jsem tam byl”

Conrad Witz (1400–1446)

Zázračný úlovek ryb na jeden zátah – Ženevský oltář (Ženeva, 1444)

skutečné jezero a skuteční rybáři – jedni z nás

Pozdní gotika na severu, 15. st.

[z *Gombricha*]

Architektura

Záliba v ornamentu jde ještě dál než ve vrcholné gotice (viz okno v Exeteru).

Justiční palác v Rouen (Francie, 1482)

plaménkový sloh

King’s College Chapel, Cambridge (1446)

vějířová klenba, perpendikulární sloh

Malířství

Stefan Lochner – Madona s růžovým keřem

jeviště

Tavernier – Dedikační stránka Vítězství Karla Velikého (1460)

hlavní motiv v otevřené místnosti, zbytek příběh ze soudobého života

Jean Fouquet – Melun Diptych, donátor Estienne (1450)

světlo

Rogier van der Weyden [rochier fan der víden] – Snímání z kříže (Nizozemí, 1435)

divadelní živý obraz pouze asi s metrem hloubky

Hugo van der Goes [hicho fan der chus]– Smrt Panny Marie, oltář v Bruggách (Belgie, 1480)

rozdílné reakce jednotlivých apoštolů

Sochařství

Veit Stoss – Oltář kostela Panny Marie v Krakově (1489)

vyřezaný oltář

Grafika

Vynález knihtisku

Gutenberg, 1447

dřevořezy pro obrázková kázání

Martin Schongauer – Svatá noc, rytina (1475)

mědiryt

Gotický sloh v Českých zemích

[z *Akademických dějin umění*]

- ranná – přemyslovská (13. a počátek 14. st.)
- vrcholná – lucemburská (14. a počátek 15. st.)
- pozdní – jagellonská (1471–1526)

Architektura

Ranná gotika

kapitulní síň v Oseku

klášter cisterciáček v Předklášteří u Tišnova

kostel benediktinského kostela v Třebíči

kostel sv. Františka při klášteře sv. Anežky v Praze

tři kostely v Jihlavě

Města

České Budějovice

Vrcholná gotika

kostel sv. Bartoloměje v Kolíně

farní kostel sv. Štěpána v Kouřimi

Hrady

Písek

Kláštery

klášter ve Vyšším Brodě

Karel IV

Mistr Vilém z Avignonu

kostel v Roudnici

katedrála sv. Víta

Matyáš z Arrasu

Petr Parléř – kostel sv. Bartoloměje v Kolíně

Nové Město pražské – několik kostelů

kostel sv. Apolináře a kostel Karla Velikého na Karlově

kostel sv. Petra a Pavla na Vyšehradě

Krásný sloh

- Třeboň
- Soběslav
- Milevsko

Radnice

- Staroměstská radnice
- Novoměstská radnice
- Kadaň
- Mělník
- Litoměřice
- Olomouc

Vysoké brány

- Litoměřice
- Polička

Hrady

- Kostel
- Velhartice
- Lipnice

- Kašperk
- Radyně
- **Karlštejn**

Václav IV.

Pražský hrad – sloupová síň

Kutná Hora

Točnick

Krakovec

Husité

Tábor

Pozdní gotika

- Jiří z Poděbrad
- Vladislav Jagellonský

Pražský hrad – architekt Benedikt Ried a kameník Hans Spiesse

Matouš Rejsek z Prostějova – Prašná brána

Další stavby v Kutné Hoře

Švihov

Rabí

kostel sv. Mikuláše v Lounech

Pernštejnové – Pardubice

Soběslav

Znojemsko

Olomouc

Kroměříž

Antonín Pilgram – Radnice v Brně

Sochařství

Portál Porta Coeli, Tišnov-Předklášteří

velké postavy apoštolů

hlava královny “Libuše”, Znojmo

Madona Strakonická

krucifix z kostela sv. Jakub v Brně

Přemyslovský kříž, Jihlava

Mystické piety (Cheb, Jihlava, Strakonice)

Mistr Michelské Madony

Jindřich Parlěř a další – Výzdoba svatovítské katedrály

bysty

Staroměstské mostecké věže

Portál kostela P. Marie před Týnem

Martin a Jiří z Kluže – Bronzová socha sv. Jiří, druhé nádvoří P. hradu

Madona krumlovská

typický krásný sloh, esovité prohnutí

Monogramista IP

mnohofigurový reliéf

Malířství

Deskové malířství

Mistr vyšebrodského oltáře – Vyšebrodský oltář, 1350

devět desek ve třech řadách

Mistr Theodorik, 1365

dvorní malíř Karla IV., 130 deskových obrazů

Mistr treboňského oltáře – Treboňský oltář, kostel sv. Jiljí, 1380

jeden ze zakladatelů krásného slohu

Mistr rajhradského oltáře

Mistr svatojiřského oltáře

Mistr litoměřického oltáře

Nástěnné malířství

Karlštejn – kaple sv. Kříže

Mikuláš Wurmster ze Štrasburku

fresky benediktinského kláštera v Sázavě

Knižní malba

Pasionál abatyše Kunhuty – Kolda z Koldic, Staré Brno

rozkvět za vlády Václava IV.

Gotická architektura

[z *Akademických dějin umění*]

Projevem vrcholného **feudalismu**.

Potřeba **nových stavebních typů**: feudální hrad, pevná tvrz, městský kostel, městské kláštery, městské domy, opevnění, radnice, tržnice, šptiály a další veřejné budovy.

Počátky gotické architektury

Gotika přichází:

1. **uplatněním gotických detailů na románských stavbách** (některé stavby mají pomalu stejné zastoupení znaků obou slohů),
2. vzácněji vznikem staveb bez domácích kořenů.

Na obojím se vždy přímo či nepřímo podílela cisterciácká huť.

Cisterciáci

První náznaky nacházíme v **lomených arkádách** cisterciáckých kostelů v **Oseku a Velehradu**.

klášter cisterciacek, **Předklášteří** (Tišnov, Morava, polovina 13. st.)

kostel benediktinského kostela, Třebíč

Počátky ve městech jsou v Praze a Jihlavě.

klášter bl. Anežky – kostel sv. Františka a kostel sv. Salvátora, Praha (pol. 13. st.)

dominikánský kostel, **Jihlava**

Období Přemysla Otakara II.

Konsolidace vrcholného feudalismu.

Organizovaně šířil státní moc.

Šachovnicové řešení velkých měst

Přemysl **zakládal města podle pevného urbanistického řádu**.

- České Budějovice
- Vysoké Mýto

Ohlasy francouzské gotiky (kolem 1260)

trojlodní kostel sv. Bartoloměje, **Kolín** (po 1270)

farní kostel sv. Štěpána, **Kouřim** (po 1270)

Královské hrady

- Písek

- Zvíkov
- Bezděz

Doba Václava II. a Jana Lucemburského

Stát se zotavuje po úpadku, který nastal během mezivládí po smrti Přemysla Otakara II.

Rozkvět kutnohorských stříbrných dolů a následná mincovní reforma pozvihly české krále mezi nejbohatší v Evropě.

Po roce 1290 nastává bez patrné přípravy období **vrcholné gotiky**.

Hmotná raná gotika se ztenčuje, **zeštíhlující tendence**.

Kláštery

Klášter **Zlatá Koruna** (okolo 1300)

Klášter **Vyšší Brod** (okolo 1285)

- Sedlec
- Zbraslav
- Osek

Města

Kutná Hora

- Plzeň
- Nový Bydžov

###

Staronová synagoga, Praha (okolo 1290)

kostel dominikánského kláštera, České Budějovice (okolo 1300)

Staré Město pražské

Dům U Kamenného zvonu

Fortifikace měst

Karel a Václav IV.

klášter augustiniánů-kanovníků, Roudnice (stavba zahájena 1333)

Mistr Vilém z Avignonu

kostel sv. Jakuba, Kutná Hora

Praha

- **Univerzita Karlova**, 1348
- **Nové Město pražské**
- rozšířena **Malá Strana**
- **Hladová zed'**
- kostel sv. Jakuba

katedrála sv. Víta

Základní kámen položil **Matyáš z Arrasu** v roce 1344.

Po jeho smrti pokračuje od roku 1356 **Petr Parlář**.

###

Kostel sv. Bartoloměje, Kolín – Petr Parlář (1378)

katedrála sv. Barbory, Kutná Hora (stavba zahájena 1388)

kostel sv. Apolináře v Opatovicích, Nové Město (konec 14. st.)

kostel sv. Petra a Pavla na Vyšehradě (druh. pol. 14. st.)

kostel P. Marie před Týnem (konec 14. st.)

kostel P. Marie, Opava (druh. pol. 14. st.)

kostel sv. Jana Křtitele, Dvůr Králové

kostel N. Trojice, Kutná Hora (před 1420)

klášterní kostel sv. Jiljí, Třeboň (po 1380)

špitální kostel sv. Víta, Soběslav (před 1400)

kostel sv. Víta, Český Krumlov (1439)

Hrady

Mizí štíhlé hlásky. Střídají je velké hranolovité věže, které jsou základem hradů z této doby.

- **Okoř** (1330)
- Kost (první pol. 14. st.)

- **Lipnice** (začátek 14. st.)
- Kašperk (1356)
- **Karlštejn** (1357)
- Dívčí kámen
- Helfenburk
- Veveří
- Točník

Husitská revoluce

“Umělecké energie pozdních let Václava IV. jakoby zhasla,” přehodnocena ideově a roztýlila po střední Evropě.

Po husitské revoluci doznívá jenom v nedotčených rožmberských jižních Čechách a ve velkých moravských městech.

Gotické sochařství

První

portál cisterciáckého klášterního kostela v Předklášteří (1250)

Velké figury po stranách portálu typické pro portály francouzských gotických katedrál.

Hlavy

- hlava královen na hlavici oblouku – kostel sv. Salvátora, Praha
- dominikánský kostel, České Budějovice
- hlava královny Lubiše, Znojmo

Madony

Trůnící madona, Tuřany (kolem 1300)

Strakonické madona (konec 13. st.)

Krucifixy

- Ukřižování, kostel sv. Jakuba, Brno (konec 13. st.)

- Ukřižování, Polná (začátek 14. st.)
- Přemyslovský kříž, Jihlava (kolem 1320)
- Pieta, dominikánský kostel, Cheb (pol. 14. st.)

Sochy králů

Sv. Václav – Kaple sv. Václava, katedrála sv. Víta (1373) – **Jindřich Parlér**

Přemyslovské náhrobky

Busty

Katedrála sv. Víta:

- busta **Karla IV.**,
- busta **Elišky Přemyslovny.**
- busta **Václava IV.**.
- busta **Petra Parléře** – autoportrét.

##

Zápas sv. Jiří s drakem (1373)

Počátky gotického malířství

% Konec s. 284+

8. Zrod a rozmach renesance 15. století v Itálii

Raná Renaissance v Itálii

[z vypracovaných otázek]

Architektura

Filippo Brunelleschi – Nalezinec neviňátek ve Florencii, 1419

Filippo Brunelleschi – kaple S. Lorenzo a S. Spirito

Michelozzo Michelozzi – Medicejský palác, 1460

Sochařství

__Lorenzo Ghiberti – dveře florentského baptisteria

Malířství

Masaccio – výzdoba kaple Brancacciů v kostele Santa Maria del Carmine

---

Raná renesance, 15. st.

[z Gombricha]

italský pojem **gotiky** a vnímání jako **doby úpadku** jejich starověké tradice

Florencie

pocit důvěry a naděje – Skončíme s názory minulosti a vytvoříme nové umění.

Filippe Brunelleschi (1377–1446)

studoval zříceniny římských chrámů

Cappella Pazzi – Brunelleschi (1430)

Kopule florentské katedrály (1436)

původně gotická katedrála

Masaccio (1401–1428)

objevil perspektivu

Svatá Trojice, Panna Maria, sv. Jan a donátoři – nástěnná malba v kostele Santa Maria Novella (Florencie, 1427)

temné, jednoduché

Donatello (1386–1466)

sv. Jiří – kostel Or San Michele (Florencie, 1416)

pro cech zbrojářů

Herodova hostina – reliéf na křtitelnici v baptisteriu sienské katedrály (Siena, 1427)

Salome dostává hlavu Jana Křtitele.

Vrcholná Renaissance v Itálii

[z vypracovaných otázek]

Architektura

Bramante – Chrám sv. Petra ve Vatikánu

Bramanta, **Michelangelo, Raffael, Antonio da Sangallo, C. Maderna**

Giacomo Barozzi da Vignola, Giacomo della Porta – Il Gesù

__**Andrea Palladio – Villa Rotonda u Vicenzy**

__**Andrea Palladio – Teatro Olimpico, Vicenza**

Sochařství

Michelangelo – Pieta

Michelangelo – náhrobek pro Julia II.

Michelangelo – David

figura serpentina – postoj jeho postav

Raffael Santi

Benátky

Bellini

Giorgione

Tizian

Paolo Veronese

malíř hostin

Tintoretto

Vrcholná renesance v Itálii, pozdní 15. st.

[z Gombricha]

cechy a bohaté společnosti

V 15. st. se **umění tříští na různé školy**, téměř každé město má svou.

Leon Baptista Alberti (1404–1472)

Dokázal nalést **spojení tradičního domu a klasického (římského) tvaru**, který používal Brunelleschi.

Palazzo Rucellai, Florencie (1460)

detaily na fasádě naznačují klasické tvary, aniž mění funkci budovy

kostel S. Andrea, Mantova – Alberti (1460)

Další

Lorenzo Ghilberti – Kristův křest – reliéf na křtitelnici v baptisteriu sienské katedrály (jako Donatello) (1427)

srozumitelné a umírněné, jakoby zpět ke gotice

Fra Angelico – Zvěstování – nástěnná malba v klášteře sv. Marka/ (Florencie, 1440)

přesvědčivá klenba, ale **skromný hlavní motiv**

Paolo Uccello – Bitva u San Romano – malovaná deska, medicejský palác (1450)

divadelní scéna, kulisy, protože nepoužívá světla a stínu, ale jen velmi přesné perspektivy

Benozzo Gozzoli – Putování tří králů do Betléma, medicejský palác (1463)

Využívá nové objevy k **ještě živější a veselé scéně současného života**.

Andrea Mantegna – Sv. Jakub odváděn na popravu, nástěnná malba, Padova (1455)

autentické oblečení a architektura z doby, kdy se poprava odehrála

Pietro della Francesca – Konstantinův sen, kostel S. Francesco v Arezzu (1460)

modeluje světlem

Antonio Pallaiuolo – Utrpení sv. Šebestiána (1475)

problém estetického rozmístění postav na obraz s prostorovou scénou

Sando Botticelli – Zrození Venuše, vila Lorenza di Pierfrancesca de' Medici (1485)

nakládá volně s tělem a přírodou, aby dosáhl harmonické kompozice

---

Vrcholná renesance ve Florencii a Římě, rané 16. st.

[z Gombricha]

Města spolu **soutěží o slavní umělce.**

Umělecko prokazuje zakazateli laskavost, když přijme jeho zakázku.

Architektura

Architekti chtěli stavět velké volné věci, které by byly jen o formě, ale měly zakázky na věci praktické.

Donato Bramante (1444–1514)

Tempietto S. Pietro in Montorio (1502)

volněji pracuje s myšlenkami klasické architektury

návrh na nový kostel sv. Petra, Bazilika sv. Petra__ (1506–1626)

měla být gigantická kopule jako v Pantheonu

Malířství

Leonardo da Vinci (1452–1519)

Verrochio – jezdecká socha (1479)

stěhuje se z Florencie do Milána a zpět

Poslední večere, klášter Santa Maria delle Grazie v Miláně (1498)

Odstrčený Jidáš jediný nic neříká.

Mona Lisa (1502)

sfumato – obočí a koutky, které ukazují emoce nejsou jasné

Michelangelo Buonarroti (1475–1564)

Domenico Ghirlandaio – Narození Panny Marie (1491)

biblické příběhy v prostředí medicejů

vznětlivý

zakázka na pomníku – zrušena

Sixtinská kaple (1512)

Umírající otrok (1516)

Raffael Santi (1483–1520)

Perugino – Panna Maria se zjevuje sv. Bernardovi (1490)

stejný druh obličejů, druh krásy

milá povaha

Madona velkovévody, Palazzo Pitti (1505)

byl malířem líbezných madon

Stanze – pokoje

místnosti ve Vatikánu

Nymfa Galatea, Vila Farnesina v Římě (1514)

kompozice, ve které je **každá postava vyvážena jinou**

Papež Lev X. (1518)

Vrcholná renesance v Benátkách a severní Itálii, rané 16. st.

[z Gombricha]

Architektura

Knihovna v Benátkách – Jacopo Sansovino (1536)

různé druhy sloupů jako v Koloseu, plus další sloupy navíc, balustrády, girlandy, sochy

Malířství

Giovanni Bellini – Madona se světci (1503)

barva

Giorgione – Bouře (1508)

Tizian (1485–1576)

Madona a světci s členy rodiny Psarovy, kostel Snata Maria dei Frari, Benátky (1528)

Panna Marie není ve středu a světci jsou na schodech – to bylo téměř neslýchané.

— Mladý Angličan – portrét, Palazzo Pitti, Florencie (1540)

jednoduše, bez námahy

Papež Pavel III. s Alessandrem a Ottavie Farnese (1546)

Osnují kardinálové nějaké spiknutí?

Corregio (1489–1534)

mistr světla

Svatá noc, oltářní obraz (1530)

Stropy kostelů

rozevírající se nebe

Renaissance na severu – Německo, Nizozemí, rané 16. st.

[z *Gombricha*]

Přetvořená gotika

/Staré kancléřství v Bruggách

/Přetvořená gotika – kůr kostela St. Pierre v Caen

Albrech Dürer

z Norimberku

/Velký kus drnu

/Narození Páně

rozbité staveními

/Adam a Eva

Grünewald

/Isenheimský oltář – Ukřižování

naturalistické

/Isenheimský oltář – Vzkříšení

zářivý Kristus

Lukas Cranach

/Lukas Cranach – Odpočinek po útěku do Egypta

otevřel lidem krásu pro jejich okolí v Alpách

Albrech Altdorfer

/Albrech Altdorfer – Krajina

z Řezna

/Mabuse – Sv. Lukáš maluje Pannu Marii

přehnaná prostorovost nesedí s hlavním motivem dvou sedících postav

Hieronymus Bosch

/Hieronymus Bosch – Ráj a Peklo

Manýrismus, 16. st.

[z Gombricha]

Itálie

nevěděli, jak dělat umění zajímavé, chtěli být jiní než velcí mistři

/Andrea Palladio – Villa Rotonda u Vicenzy (1550)

nesmyslné čtyři vstupy

/F. Zuccari – okno paláce v Římě

/Cellini – slánka

Parmigianino – Madona s dlouhým krkem (1532)

Jean de Boulogne – Merkur, bronzová socha (1567)

/Tintoretto – Sv. Jiří a draka

utíkající žen v popředí

/Tintoretto – Nalezení pozůstatků sv. Marka

neuspořádaná kompozice

/El Greco – Otevírání páté pečeti (1610)

neuspořádaná kompozice jako u Tintoretta

/El Greco – Portrét bratra Hortensia Felxi Paravicina

Nizozemí a Anglie

(Shakespear)

/Hans Holbein – Panna Maria s rodinou purkmistra Meyera

problém protestantství

/Hans Holbein – Anne Cresacre, snacha Sira Thomase Mora

kresba

/Hans Holbein – Georg Gisze, německý obchodník v Londýně

/Hans Holbein – Sir Richard Southwell

/Nicholas Hilliard – portrétní miniatura

zarmoucený mladík

specializovaní malíři, žánrové obrazy

/Pieter Bruegel – Venkovská svatba (1565)

Francie

elegantní umění Celliniho typu

/Jean Goujon – Nymfy z Fontaine des Innocents (1549)

Renesance v Českých zemích

[z vypracovaných otázek]

Benedikt Ried – Okna Vladislavského sálu, Pražský hrad, 1493

nejstarší

Letohrádek královny Anny, Belveder

Letohrádek Hvězda

Lobkovický palác v Praze

Schwarzenberský palác v Praze

Zámek Český Krumlov (UNESCO)

Zámek Litomyšl (UNESCO)

Zámek Telč (UNESCO)

10. Nástup a rozvoj baroka v Itálii v 17. století

Baroko v Itálii

[z vypracovaných otázek]

Architektura

Carlo Maderna – dostavba katedrály sv. Petra ve Vatikánu

Gianlorenzo Bernini – elypsové náměstí před katedrálou sv. Petra

Borromini – San Carlo alle quattro Fontane

malý kostelík, první použití prohnutí zdí

Guarino Guarini

Turin

Sochařství

Gianlorenzo Bernini

Vidění sv. Terezie

Fontana dei Quattro Fiumi

Malířství

Carravagio – Ukřižování sv. Petra

Rané baroko, 17. st.

[z Gombricha]

Architektura

Giacomo della Porta – kostel Il Gesù, Řím (1575)

kostel **jezuitů**, do kterých je vkládána velká naděje, že zdolá reformaci

Řím

Annibale Carracci – Panna Maria oplakává Krista, oltářní obraz (1600)

lyrický, pro rozjímání, hrůza nemá být moc vidět

Michelangelo da Caravaggio – Nevěřící Tomáš (1600)

naturalismus

Guido Reni – Svítání (Aurora), freska, palác Rospigliosi, Řím, 1613

Carraciho škola

Carracci a Reni zkrášlují přírodu podle klasických soch – **neoklasicismus** neboli **akademismus**.

Francie

__Nicolas Poussin – Et in Arcadia Ego, 1655

nálada **nostalgické krásy**

/__Claude Lorrain – Krajina s obětí Apollónovi, 1662

Sever

Petrus Paulus Rubens (1577–1640)

dopisoval si s různými učenici

/Hlava dítěte, 1615

/__**Sňatek sv. Kateřina, skica pro velký oltářní obraz, 1628**

radost, slavnostní obřadnost, hodně děje

/Alegorie **požehnání míru, 1630**

veselé, kypré postavy – lidé, které běžně vídal, ne antické ideály

/Vlastní podobizna, 1639

Van Dyck (1599–1641)

přetížen zakázkami, často nemaloval ani hlavu

portréty šlechtické smetánky

u Karla I.

/__Anglický král Karel I.

/Lord John a Lord Bernard Stuartovi

Diego Velázquez (1599–1660)

u Filipa IV.

naturalismus

/Selilský prodavač vody

/Papež Inocenc X.

/__**Las Meninas (Dvorní dámy)**

v pozadí maluje

/Španělský princ Filip Prosper

psík je mnohem méně detailní než Eyckův, o to věrněji vypadá

Vrcholné baroko v Itálii, 17. a 18. st.

[z Gombricha]

Francesco Borromini

Sant'Agnese in Agone, Piazza Navona, Řím, 1653

nezdobí jenom zdi klasickými motivy jako Porta, ale **komponuje budovu** z různých prvků

San Carlo alle Quattro Fontane

Oratorio dei Filippini

Sant'Ivo alla Sapienza

Lorenzo Bernini

teatrální výzdoba kostelů

/Portrét Constanzy Bounarelliové

Zjevení sv. Terezie, oltář v kostele Santa Maria della Vittoria, Řím, 1647

intenzita výrazu

Další

Gaulli – Strop kostela Il Gesù, 1683

otevřená nebesa

/__Giovanni Battista Tiepolo – Kleopatřina hostina__, palác v Benátkách

pestré barvy, nádherné úbory

__Francesco Guardi – Pohled na kostel S. Giorgio Maggiore v Benátkách, 1780

Baroko ve Francii

[z vypracovaných otázek]

odmítli italské prohnuté zdi

monumentální, ale přiměřené stavby

Jules Hardouin-Mansart – Zámek ve Versailles

Nicolas Poussin

Claude Lorrain

Baroko ve Španělsku

[z vypracovaných otázek]

__Fernando de Casas y Novoa – katedrála v Santiago de Compostela

Velazquez

Francesco Goya – Caprichos

Francesco Goya – Hrůzy války

Francesco Goya – Dům hluchého, pomalované stěny jeho domku

Baroko v Nizozemsku

[z vypracovaných otázek]

Vlámské

katolíci

Rubens – portréty

Rubens – Umučení sv. Tomáše pro kostel sv. Tomáše na Malé Straně

Holandské

protestanti

Frans Hals – portréty

Rembrandt van Rijn – Noční hlídka

Krajináři

Jan van Goyen

Jacob Ruisdael

Zátiší

Pieter Claesz a Willem Claesz Heda

Willem Kalf

###

Jan Vermeer van Delft – Ateliér

Jan Vermeer van Delft – Hodina hudby

Jan Vermeer van Delft – Dívka s perlou

Holandsko, 17. st.

[z Gombricha]

Jižní Nizozemí (Belgie) zůstalo katolické, ale **sever byl protestantský**.

/Radnice v Amsterdamu

jednoduchost a střídmost

Frans Hals – Pieter van der Broecke, 1633

zachytit model v typické chvíli, **okamžik**

malíři specializující se na konkrétní témata

objevili krásu nebe (mraků)

Simon de Vlieger – Holandská válečná loď a dvě další lodě v bríze, 1645

/Jan van Goyen – Větrný mlín u řeky, 1642

Rembrandt van Rijn rejn

Leiden, Amsterdam, kariéra jako portrétista, dluhy

proniká do srdce postav, dokáže se do nich vcítit

šerosvit

Vlastní podobizna

Amsterdamský patricij Jan Six

nepropracovaná rukavice

Usmíření Davida s Absolonem

Kristup při kázání, lept

Běžný život

/Jan Steen [stén] – Oslava křtin

veselý, běžný život jako Bruegel

Krajiny

/Jacob van Ruisdael – Tůň obklopená stromy

city a nálady umělce odrážející se v přírodě

Zátiší

nevědomky ukazují, že motiv je mnohem méně důležitý, než se myslelo

/Willem Kalf – Zátiší s rohem cechu lučištníků sv. Šebestiána, humrem a sklenicemi

Jan Vermeer van Delft

jednoduché postavy, typicky holandský dům, nic důležitého

Služka v Kuchyni, 1660

textura, barva, tvary

Vrcholné baroko ve Francii, Německu a Rakousku, 17. a 18. st.

[z Gombricha]

Architektura

Zámek ve Versailles – Louis Levau a J. Hardouin Mansard, 1685

barokní detaily rozbíjí dlouhé stěny

Lukáš Hildebrandt – Belvedere, Vídeň, 1724

fantastická výzdoba

Schodiště zámku v Pommersfelden, Hildebrandt, dostavěl Dientzenhofer, 1714

Klášter v Melku nad Dunajem

v interiéru žádná zdrženlivost, Borromini a Bernini by takto daleko nešli

Malířství

výzdoba zámků

Antoine Watteau – Slavnost v Parku, 1718

okázalá společenská zábava dvorní společnosti

Baroko v Anglii

[z vypracovaných otázek]

Christopher Wren – katedrála sv. Pavla

Rokoko

[z vypracovaných otázek]

intimní reakce na monumentální baroko

prosvětlenost, uvolněnost, hravost, erotičnost, nežná citlivost

Architektura

interiér, nábytek – bílá a zlatá

rokaj = asymetrická mušlička

Matthäuse Daniel Pöppelmann – Zwinger, Drážďany

Georg Wenzeslaus von Knobelsdorff – Sanssouci, pavilon, letní sídlo Friedricha II., Postupim

Johann Lucas von Hildebrandt – Belveder Vídeň

Johann Bernhard Fischer z Erlachu – Zámek Schonbrunn, 1695

Johann Bernhard Fischer z Erlachu – Kostel sv. Karla Boromejského ve Vídni

Architektura v Českých zemích

Jan Josef Wircha – přestavba arcibiskupského paláce v Praze

Sochařství

Porcelán

Anton Bustelli

Sochařství v Českých zemích

Řezbáři

František Ignác Weisse

Karel Josef Hiernle

Richard Prachner

Lazar Widman

Malířství

Antoine Watteau

Nalodění na Kytheru

Gersaintův vývěsní štít

Francoius Boucher

erotické náměty

Jean-Baptiste Chardin

všední náměty a zátiší

Jean-Honoré Fragonard

herečky

Tiepolo

Malířství v Českých zemích

Václav Vařinec Reiner

pozdní díla

Kosma Damien Asam

Pavel Troger

Franz Anton Maulbertsche

Franz Anton Maulbertsche – kostel v Mikulově

Pozdní baroko a rokoko v Anglii, 18. st.

[z *Gombricha*]

věk rozumu

Architektura

Christopher Wren

Po katastrofálním požáru 1666 dostal za úkol znovu vybudovat londýnské kostely.

Christopher Wren – Katedrála sv. Pavla, Londýn, 1710

žádné zakřivení, žádný pohyb, majestátnost

__*Christopher Wren – kostel St. Stephen Wallbrook, Londýn, 1672*

Venkov

Ideálem anglického 18. st. není palác, ale venkovské sídlo.

dobrým vkusem je co nejpřesněji **napodobovat Palladia a jeho populární učebnici**

Chiswick House – Lord Burlington a William Kent, Londýn, 1788

zahrada nebo park má zobrazovat krásy přírody, ne umělá jako u francouzských zámků

Stourheadské panství, Wiltshire, 1741

drobná architektura v parku, aby to vypadalo jako od **Lorraina**

Malířství

lordové nezadávají zakázky místním umělcům, protože chtějí mít slavné zahraniční

William Hogarth

chtěl nový druh obrazu, který bude mít **svůj účel**

cyklus obrazů, které ukážou **odměnu za ctnost a trest za hřích**

přesvědčen, že objevil zákony krásy

Ze života prostopášníka, 1735

Joshua Reynolds

je třeba studovat klasická renesanční díla

“Snaží se **zachovat tradici, jako by se cítil v nebezpečí.**”

a je třeba zobrazovat **vznešené a důstojné náměty**

intelektuál, chce **do portrétů přidat ještě něco zajímavého**

Podobizna Josepha Barettiho, 1774

Slečna Bowlesová s psíkem, 1775

různě manipuloval holčičku, aby byla při sezení **skutečně šťastná** – to asi má být to zajímavé

Thomas Gainsborough

chtěl prostě poctivě malovat portréty, bez nějakých intelektuálních rovin

Slečna Haverfieldová, 1780

/Venkovský výjev

skica krajiny

Pozdní baroko a rokoko ve Francii, 18. st.

I ve Francii přestává být v módě přezdobenost.

Jean Siméon Chardin

poklidné pohledy na život obyčejných lidí

Modlitba před jídlem, 1739

Jean-Antoine Houdon

sochař – portrétista

Voltaire, 1778

vidíme ve tváři **zřívavý vtip, pronikavou inteligenci i hluboký soucit velkého ducha**

J. H. Fragonard

Ze života smetánky – **pokračuje ve Watteauově tradici.**

Park Vily d'Este, 1760

[z vypracovaných otázek]

Politická situace

po porážce na Bílé hoře popraveno 27 pánů – **jejich statky zabaveny**

Obnovené zřízení zemské, 1627

nová ústava

duchovenstvo nejpřednější, měšťanstvo jediný hlas.

za třicetileté války zahynula jedna třetina obyvatelstva

válka s Turky – Leopold I

protireformace

založena nová biskupství v Litoměřicích a Hradci Králové

Fridrich II zrušením české dvorské kanceláře ve Vídni (1749) porušil samostatnost českých zemí a vytvořil **počátek rakousko-uherského dualismu.**

Barok v Čechách a na Moravě

- rané – 17 st.
- vrcholné – 1700–1740
- pozdní – po 1740, současně s rokokem a klasicismem

Architektura

Předjímající barok

Vlašská kaple, Klementinum, 1618

Giovanni Maria Filippi – Kostel Panny Marie Vítězné (Jezulátko), Malá Strana, 1613

Ranný barok

Za třicetileté války si staví paláce šlechtičtí zbohatlíci

Andrea Spezza – Valdštejnský palác na Malé Straně, 1623–1630

manýristický s barokními atributy

Francesco Carrati – Palác Václava Michna (dnes Tyršův dům), nedokončeno

Carlo Lurago – Klementinum (jezuitská kolej), 1653–1660

Dostavěl František Maxmilián Kaňka.

František Maxmilián Kaňka – Černínský palác, 1669–1692

Jean Baptiste Mathey

Uvedl do Čech:

- **typ zámku s ústředním hlavním sálem** a pavilonové převýšení střední části
- **kostel na řeckém kříži s oválnou kupolí**
- **klasicistní členění fasády** (pilastry, lizény)

kostel sv. Františka Serfinského

Arcibiskupský palác

Toskánský palác

Letohrádek Trója

Kryštof Dientzenhofer

Uvedl do Čech:

- **myšlenky Guarinismu a radikálního iluzionistického baroka**
- střídání konkávních a konvexních linií
- rytmické vlnění
- perspektivní iluze

Měl funkci pevnostního stavitele v Praze a v Chebu.

Loreta

Průčelí a loď chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně

klášterní kostel sv. Markéty v Břevnově

Zámecká kaple ve Smiřicích

kostel sv. Kláry v Chebu

Giovanni Battista Alliprandi

Uvedl do Čech:

- **vídeňské podněty**
- konzolové polopatro s atikou

ovlivněn Erlachem a Matheyem

Lobkovický palác

Kaiserštejnský palác

Nejsvětější trojice v Kuksu, 1707

Giovanni Santini

Barokní gotika

Vytvořil tento specifický sloh českého baroka.

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou (UNESCO)

Kostel Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele v Sedlci u Kutné Hory (UNESCO)

Zámek Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou

Kolovratský palác, Malá Strana

s Braunem a Brokofem

Kostel v Křtinách, Morava

Kilián Ignác Dientzenhofer

vrchol radikálního baroku

V pozdním díle se přiklání k **francouzskému klasicismu**.

Studium ve Vídni, studijní cesty do Říma a do Paříže.

Pracoval pro benediktiny, jezuity, křižovníky s červenou hvězdou, augustiniány a voršilky.

v radikálních stavbách často vnějšek neodpovídá vnitřku

využíval terén a místní situace

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech

Kostel sv. Mikuláše na Starém Městě

Kostel sv. Mikuláše na Malé Straně

dostavěl

Invalidovna

Anselmo Lurago

přechod k pozdnímu baroku a rokoku

Klasicistní přestavba Pražského hradu

Vídenští architekti

__Fisher z Erlachu – Clam-Gallasův palác v Praze

Hildebrandt – Kostel v Jablonném v Podještědí

Fischer z Erlachu - Zámek ve Valticích a Lednici

Sochařství

Jan Jiří Bendl

rané baroko

sochy v kostele sv. Salvátora

Jezdecká socha sv. Václava na Vyšehradě

Mariánský sloup na Staroměstském náměstí (odstraněn 1918)

Matěj Václav Jackel

vrcholné baroko, **Berniniho** styl

s dílnou výzdoba pro pražské i venkovské kostely (Český Krumlov, Sedlec)

Tři sousoší pro Karlův most (sv. Anna)

Jan Brokof

bronzová socha svatého Jana Nepomuckého na Karlově mostě

Ferdinand Maxmilián Brokof

valérová barokní skulptura – měkké odstíny, nikoliv kontrast

Sochy na Karlově mostě

Matyáš Bernard Braun

Tyrolan, studující v Benátkách, ve Florencii a Římě.

Sochy na Karlově mostě

Kuks – 24 Ctností a Neřestí, Betlém

Mecenáš **Františka Antonína Šporka**

Malířství

Karel Škréta

vedoucí osobnost raného baroka

Protestant – exulant. Cestoval po Itálii, přestoupil na katolictví a vrátil se do Čech, vysoudil si majetek zpátky.

syntéza **benátského kolorismu s římským caravaggismem**, s vlámskými a klasicistními prvky

rané období:

Týnský chrám – oltář

Kostel sv. Prokopa – oltář

portréty

Pašijový cyklus pro sv. Mikuláše

10 obrazů

Václav Hollar

exulant

královský kreslíř v Anglii

Ilustrace

Reprodukce

věrné pohledy na města

Petr Brandl

Historie Josefa Egyptského, Jindřichův Hradec

autoportréty

Jan Kupecký

Portréty

Václav Vavřinec Reiner

Gigantomachie, nad schodištěm Černínského paláce

Posledního soud v kopuli kostela sv. Františka z Assisi, Praha

České meziválečné umění

[z vypracovaných otázek]

neutěšená sociální situace

komunistická strana – 1921

ekonomická krize, nástup fašistů, občanská válka ve Španělsku – aktivování společnosti

Časopis Červen

1918

vydával S. K. Neumann

Tvrdošijní

1918–1924

Josef Čapek

fauvistické barevní a tvarově kubističtí **námořníci**

Václav Špála

podobný výtvarný názor

ženy a krajiny

Vladislav Hofman

architek, malíř, grafik, jevištní výtvarník

expresionismus

Jan Zrzavý

skupina **Sursum**

duchovně laděný symbolista

Rudolf Kremlička

ženy – milenky, ženy při práci

Karikatura

Adolf Hoffmeister

František Bidlo

Kniha

Karel Teige

Sochařství

Otto Gutfreund

všední náměty

polychromovaná terakota

pomník Babičky v Ratibořicích

Malíři

Pravoslav Kotík

expresivní kubizující postavy

Skupina Ho-Ho-Ko-Ko

- Pravoslav Kotík
- Miroslav Holý
- Karel Holan
- Karel Kotrba

Josef Čapek

hluboké sociální cítění

obrazy vdov i chlapců

kubismus

dětské náměty, literatura pro děti

Venkovské náměty

- Václav Rabas
- Václav Rada
- Vojtěch Sedláček

1. Klasicismus

[z vypracovaných otázek]

empír = císařský styl, za vlády Napoleona

osvícenství – Diderot, Voltaire, Rousseau, Hume, Kant, Lessing

Johann Joachim Winckelmann - zakladatel klasické **archeologie**

vykopávky v Pompejích

Baumgarten – vznik klasické **estetiky**

Architektura

Jacques-Germain Soufflot – Panthéon, Paříž

La Madeleine, Paris

Vendomský sloup – J. G. Gondouin, 1810

vítězství u Slavkova (napodobuje Trajánův)

triumfální oblouk na náměstí Etoile a Carroussel – Jean-Francois Chalgrin

Sochařství

Antonio Canova

Antická mytologie (Daidalos, Theseus, Perseus)

Idealizované podobizny Napoleona

Berthel Thorvaldsen

Umírající lev

ve skále nad vodou

Malířství

Jacque-Louis David

Přísaha Horatiů

Marat

Bonaparte překračuje Alpy

Jean-Auguste-Dominique Ingres

Pan Riviére, Paní Riviérová, Slečna Riviérová

portréty

Velká odaliska

Koupající se

Klasicismus v Českých zemích

[z vypracovaných otázek]

Josef II.

Národní obrození

Architektura

továrny, správní budovy, řetězové mosty

plovárny

Nádraží

Masarykovo nádraží

Negrelliho viadukt

Parky

Cibulka

Klamovka

Královská obora, Stromovka

Chotkovy sady

Zámky

Kačina na Kutnohorsku – Christian Friedrich Schuricht

Sochařství

náhrobky

František Xaver Lederer

náhrobky Olšany

kašna Uhelného trhu

Josef Malínský

náhrobky Olšany a Košíře

Václav Prachner

železný náhrobek biskupa Leopolda Thuna v Košířích

socha Vltavy na Mariánském náměstí

Malířství

Krajinářská škola na Akademii

Karel Postl

Antonín Machek

portrétista

František Tkadlík

malíř náboženských a alegorických obrazů

Akademie výtvarných umění v Praze

Josef Bergler

první ředitel

Klasicismus, pozdní 18. a rané 19. st.

[z Gombricha]

Architektura

začali si **uvědomovat slohy**

Palladio je sice stále vzorem, ale už se ptají, jestli to tak musí být.

“Vybírali si sloh pro své budovy, **jako si my vybíráme tapety.**”

Horace Walpole – Strawberry Hill, Twickenham – Walpole, Bentley a Chute, 1775

neogotická vila

Dorset House, Cheltenham – J. B. Papworth, sloh Regency, 1825

ionský sloh

John Soane – návrh venkovského domu, 1798

aplikace přísných a jednoduchých pravidel – “cvičení pro správné” využívání řeckého tvarosloví

Rezidence Monticello – Thomas Jefferson, 1806

Akademie

od vily, ve které učil Platón své žáky

Nahrazují výuku mistra.

pod královou záštitou

Ztrácí znalost, jak míchat pigment apod.

Akademie zdůrazňují význam mistrů minulosti, a tak lidé nekupují nové umění.

Na to začínají Akademie pořádat **výroční výstavy svých členů.**

Tam ale musí umělec zaujmout, takže často volí **melodramatické motivy**.

Proto všechno někteří umělci akademiemi opovrhují.

Nové náměty

Od Francouzské revoluce si najednou mohou umělci **vybrat svobodně jakýkoliv námět**.

John Singleton Copley – Karel I. žádá vydání pěti poslanců obviněných z vlastizrady, 1785

rekonstrukce události – přesné historické kostýmy a tváře

Jacques Louis David (1748–1825)

oficiální umělec revoluční vlády

Zavraždění Marata, 1793

mučedník, který zemřel pro dobrou věc

Francesco Goya (1746–1828)

v portrétech něco z barvy Tiepola

panovníci jsou zobrazeni věrně, ale **se všemi zápornými vlastnostmi**

Skupina na balkóně, 1810

Španělský král Ferdinand VII., 1814

sný a hrozivé noční můry

Obr, lept, 1820

(Caprichos)

(Hrůzy války)

2. Romantismus

[z vypracovaných otázek]

proti osvícenství a klasicismu

hledání národní identity v tradici

Architektura

neogotika, neorománský sloh

Londýnský parlament

Restaurátorství

Eugène Viollet-le-Duc

restauroval katedrálu Notre-Damme nebo Carcassonne

Sochařství

Francois Rude

portrétista

Malířství

Théodore Géricault

Prám Medusy

Eugène Delacroix

Vražďení na Chiu

Na AVU

Jean-Francois Millet

Sběračky klasů

Rozsévač

Stohy sena

Jean-Baptiste-Camille Corot

krajinář

Henry Fuseli

Noční můra

[z Gombricha]

William Blake

mystik, hluboce nábožensky založený, žije ve vlastním světě
vlastní básně

Duch dávných dnů, 1794

Urize – stvořitel

Krajinářství

J. W. Turner

efekt, **romantický dojem, připadáme si malí**

Dido buduje Kartága, 1815

Parník ve sněhové vánici, 1842

John Constable

chtěl malovat po svém, ne podle Lorraina

nechtěl používat osvědčené postupy, jak se dělá malebná krajina

Když mu bylo vytčeno, že nepoužívá obvyklou hnědou v popředí, položil housle na trávu, aby bylo vidět, že tráva přece hnědá není.

Žebříňák, 1821

Caspar David Friedrich

Krajina ve slezských horách, 1820

Romantismus v Českých zemích

[z vypracovaných otázek]

Architektura

Zámky

Zámek Hluboká – František Beer a D. Deworetzky, 1871

Sychrov

Lednice

Dostavba katedrály sv. Víta

Kamil Hilbert

Sochařství

nevýrazné

Malířství

Josef Navrátil

nástěnné malby

Josef Mánes

Kalendářní deska na Staroměstském orloji

Josefína

Milenci (Červené paraplíčko)

Adolf Kosárek

krajinář

František Tkadlík

První český ředitel Akademie.

Jeho žákem byl Josef Mánes.

lyrické náboženské obrazy

3. Realismus

[z vypracovaných otázek]

Realismus

Malířství

Gustave Courbet

Honoré Daumier

karikaturista

kritické, sociálně zbarvené malby

Pradlena

v Národní galerii

Jean-Baptiste-Camille Corot

krajinář

Realismus v Českých zemích

[z vypracovaných otázek]

Architektura

Národní divadlo – Josef Zíttek, Josef Schulz

Josef Václav Myslbek – sochy

Sochařství

Josef Václav Myslbek

Sousoší pro Palackého most

Pomník sv. Václava na Václavském náměstí

Malířství

Josef Navrátil

Horská krajina

Slepcův den

Ruiny hradu

nástěnné malby

Karel Purkyně

portréty a zátiší

Podobizna kováře Jecha

zátiší Sova sněžná

Josef Mařák

krajinomalba

Realismus, 19. st.

[z Gombricha]

průmyslová revoluce

Architektura

Nestačila ale funkční budova, bylo potřeba z ní udělat umění, proto byl pověřen architekt, aby se postaral o **fasádu například v gotickém slohu**.

- kostely se stavěly gotické
- opery barokní
- paláce a ministerstva renesanční

Parlament v Londýně – C. Barry a A. W. N. Pugin, 1835

Moderní Anglie spočívá na středověkých základech, proto by měla být budova gotická.

Malířství

Umělec se může zcela svobodně rozhodnout, jakému typu umění se bude věnovat.

Rozkol mezi umělci, kteří se podvolovali konvencím a kteří tak nečinili.

Nová střední třída neměla tradici, zapomnělo se na se na řemesla, takže **upadal vkus veřejnosti**.

Programem některých bylo **šokovat měšťáka**.

Paříž

Jean-Auguste Dominique Ingres [angr](#)

žák Davida

absolutní přesnost v kresbě modelu

vznešenost, obdivoval Poussina a Raffaela

Žena v koupeli, 1808

Eugene Delacroix (1798–1863)

(první vlna revoluce)

v opozici k Ingrovi, revolucionář, neuznával akademie

Arabská fantazie, 1834

žádný jasný obrys, žádné modelování modelu, žádné vznešené téma

Francois Millet

Akademie žádaly vznešená témata, obyčejní lidé byli akceptováni jen v žánrových obrazech typu Jana Steena.

výjevy z obyčejného venkovského života – tedy žádná vznešená témata

Sběračky klasů, 1857

pevné postavy, rozvážný pohyb

Goustav Courbet (1819–1877)

(druhá vlna revoluce)

Pojmenoval hnutí svou výstavou *Le Réalisme*.

Nechtěl být ničím žákem, jen **žákem přírody**, zajímala ho **pravda**.

Odmítá jakékoliv snadné efekty.

Bonjour, Monsieur Courbet, 1854

Preraffaelité

Tvrdili, že se umění dostalo do zaběhnutých kolejí důsledkem následování Raffaelovo idealizování přírody.

Proto se chtějí vrátit před Raffaela.

touha po nevinosti

slepá ulička

Dante Gabriel Rossetti – Ecce ancilla domini (Zvěstování), 1850

4. Impresionismus a postimpresionismus

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en)]

Impresionismus

Manet

Montagne

Renoire

Degas

Antonín Slavíček

krajinářství

Studoval u Mařáka

Cestoval po Francii, Belgii a navštívil Dubrovník

Červnový den

Na podzim v mlze

Lebeda

Postimpresionismus

Cezanne

Georges Seurat

Vincent van Gogh

Paul Gauguin

Henri de Toulouse-Lautrec

Henri Rousseau

Celník Rousseau

samouk

Spící cikánka

Impresionismus

[z *Gombricha*]

Edouard Manet (1832–1883)

(třetí vlna revoluce)

Tvrdí, že způsob znázorňování skutečnosti, jaký volí akademismus, je milný.

Diváci si zvykli, jak by měli věci vypadat, a tak zapoměli, že skutečnost může být dost jiná – měkké přechody světla a stínu vůbec nejsou tak časté.

Ve skutečnosti nevidíme jednotlivé předměty, ale shluky barev.

v něčem podobný Fransi Halsovi, Giorgionemu nebo Tizianovi

Balkón, 1869

podle Goyi

Výstava *Salón zamítnutých* po odmítnutí na oficiálním Salónu.

Monet při práci ve své loďce, 1874

Dostihy v Longchamps, litografie, 1872

dojem světla, rychlosti, pohybu

W. P. Frith – Den v Derby, 1856

Nepřirozené zobrazení všech detailů najednou – **Manet naopak ukazuje jen to, co mohl skutečný svědek postřehnout.**

Claude Monet (1840–1926)

Maluje v plenéru, rychle, **jak se zrovna příroda mění.**

Imprese, východ slunce

na základě něj **posměšně všichni označeni jako impresionisté**

Kouzelné účinky světla a vzduchu jsou mnohem důležitější než námět.

Nádraží St. Lazare v Paříži, 1877

Auguste Renoire (1814–1919)

Taneční zábava v Mouline de la Galette, 1876

Camille Pissarro (1860–1903)

Boulevard des Italiens ráno za slunečního svitu, 1897

Inspirace

fotografie

Umělci musí **prozkoumávat oblasti, které fotografie nedokáže postihnout.**

Inspiruje k **zachycení okamžiku.**

japonská barevná grafika

V Japonsku o ní neměli velké mínění, preferovali tradiční dřevořez.

Impresionisté ji ale objevili, bavila je její **nedotčenost akademismem.**

Edgar Degas (1834–1917)

kresba, obdivoval Ingra

Sledoval **baletky s chladnou objektivitou.**

Strýc a neteř, 1875

Čekání na nástup, 1879

Auguste Rodin (1840–1917)

nedokončenost, kusy neopracovaného kamene

James McNeill Whistler (1834–1903)

Kompozice v šedé a černé (podobizna umělcovy matky), 1871

upozorňuje na **nepodstatnost námětu** nesouvisejícím názvem

Nokturno v modré a stříbrné: Starý batterseaský most, 1875

Paul Cézanne (1839–1906)

Aix-en-Provence

Řekl, že chce “malovat **Poussina podle přírody**”.

záleželo mu na celkové harmonii

Montagne Sainte-Victoire, 1885

Mění směr tahů štětce.

Paní Cézannová, 1892

Hory v Provence, 1886

Zátiší, 1878

George Seurat (1859–1991)

teorie vnímání barev, jejich skládání v oku

pointilismus

Most v Courbevoie, 1886

Vincent van Gogh vincent fan choch

Zapůsobil na něj Millet se svým sociálním posláním.

podporoval bratr Theo

odloučení v Arles, záchvaty šílenství

Umění má poskytovat radost a útěchu i obyčejnému člověku.

Vyjadřuje v malbě i své emoce.

Žitné pole s cypřiši, 1889

Pohled na Saintes-Maries, kresba, 1888

Umělcův pokoj v Arles, 1889

při pohledu na obraz by si **člověk měl odpočinout**

v záchvatu napadl Gauguina

Paul Gauguin (1848–1903)

znechucen Evropou odjel do tichomoří

Cesta pryč je společná řadě umělců: Delacroix se odebral do Alžíru, Preraffaelité hledali nezkaženost v minulosti, Impresionisté obdivovali Japonce.

Snění s otevřenýma očima, 1897

Van Gogh malující slunečnice, 1888

Post-impresionismus

Všichni tři – Cézanne, Gogh i Gauguin byli **velmi osamělí**.

- Cézanne chce řád a vyváženost.
- Gogh chce vyjadřovat city.
- Gauguin se chce učit od primitivů.

5. Symbolismus a dekadence

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en)]

umění vycházející ze subjektivní reality

Friedrich Nietzsche

[z různých článků na toto téma]

Symbolismus vznikl ve stejné době jako psal Nietzsche – 1886.

1. Dionysiac and Apollonian principle

1. Nietzsche upozorňuje na homosexualitu a deviace v římské kultuře – Paul Verlaine a Arthur Rimbaud byli bisexuálové.
2. “Nietzsche and the Symbolists shared the view (much influenced by Arthur Schopenhauer) that **music was the highest art.**”
3. “Nietzsche picked up a **negative version of the concept of decadence**, which he associated with democracy, socialism, the herd mentality, and other perceived modern aberrations.”

: “The term decadence generally refers to the supposed decline of a society because of moral weakness.”

Gott ist tot – Nepotřebujeme jistoty, které nám dávalo náboženství.

Pierre Puvis de Chavannes

žák Delacroixa

dekorativní a monumentální

nástěnné malby

pařížský Panteon

Chudý rybář

Gustave Moreau

Romanticky zaměřený (proti podstatě klasicistického de Chavannes).

Mytologická a náboženská témata - všelidské symboly s věčně platným obsahem.

Stylizovaná kresba, neobvyklé osvětlení, dekorativní nádhera.

Salome

Zjevení

Orfeus

Odilon Redon

Zabýval se grafikou.

Snažil se u diváka vyvolat naléhavou touhu po temném světě neznámého a neurčitého.

Usiloval o sugestivnost.

Maloval krajiny, podobizny, zátiší i figurální kompozice.

Dle jeho názoru umění není v realitě viděného ale cítěného.

Patřil ze všech postimpresionistických malířů k nejliterárnějším.

Barvu využívá a od 90. let **září magickým kouzlem.**

Arnold Böcklin

švýcarský malíř pod vlivem německého nazarénského akademismu.

Alegorické obrazy, barvy mají symbolický význam, užívá nadpřirozené nebo divadelní osvětlení.

Rád maloval moře, mořské bohy a víly

Víla u moře

Triton a Nereida

James Ensor

belgičan

učil se u akvarelistů

Byl členem skupiny Les Vingt.

“tmavé období”

interiéry a podobizny ve slabém osvětlení

“světlé období”

maluje fantaskní kompozice s maskami

Miloval masky, měl dojem že vše je jiné než se jeví (tento motiv od něj přejal i Emil Nolde).

Jeho nejslavnější díla jsou plná kostlivců a masek

Pokušení sv. Antonína

Masky a smrt

Zápas kostlivců kolem oběšence

rád maloval výjevy z Kristova života

Vjezd Krista do Bruselu

Přední malíř secesního symbolismu, svým koloritem značně ovlivnil expresionisty, svou hrůznou fantasií surrealisty.

Skupina Nabis

Nabi znamená prorok (hebrejsky a arabsky).

Užívali vlastní slova a nazývali se učedníci.

Byli pod vlivem Gaugaina, vůdce byl Paul Serusiér.

Pierre Bonnard

odmítal nábožensko-mystický směr skupiny

spíše se zajímal o barvu a dekorativnost

intimní výjevy - motivy z měšťanských interiérů, ženy u toalety

Maurice Denis

obdivoval symbolistické básníky a Gauguina, od něhož přebral techniku cloisonné

Vynikl hlavně jako teoretik, **definuje myšlenku že obraz je v první řadě plocha pokrytá barvami uspořádanými podle určitého řádu a teprve poté zpodobnění nějakého motivu.**

Obdivoval Piera della Francesca a Fra Angelica.

Od 90.let se věnoval převážně náboženské malbě a výzdobě kostelů.

divadlo na Champs-Élysées

Ferdinand Hodler

Noc

ležící lidi pod dekami

Symbolismus v Česku

Jan Preisler

pohádkové touhy, melancholické nálady, erotické smutky, osudová traumata

Jaro

bolestný pocit vykořenění, který přinesl moderní individualismus

Maxmilián Pirner

Potok

V rozkvětu

6. Počátky moderního sochařství

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en)]

Sochařství na přelomu století

Auguste Rodin

The Thinker

Kovový věk

obviněn, že odlil podle živého modelu

Jan Křtitel

Dveře do muzea dekorativních umění

The Gates of Hell

Pomník Občanů z Calais

okamžik před popravou šesti mužů

Pomník Balzaca

modeluje světlem

Soukromý a veřejný Rodin.

[z *Umění po roce 1900*]

- Veřejný Rodin: Dříve se tvrdí, že sochař má obdařit sochu životem.
- Soukromý Rodin: Socha je výsledkem různých náhodných i nenáhodných postupů – **procesuální**.

Kráčející muž

Henri Matisse

Adolf von Hildebrand: Dobrá socha má jeden správný úhel, odkud na ni nazíra

Matisse: Nikdy nemůžeme vidět všechno najednou.

Když obcházíme kolem Michelangela, tak ho v jistou chvíli pochopíme a můžeme si vybrat nejlepší místo pohledu.

Matissova socha by neměla být takto rozumově postihnutelná.

Záda

Leží akt I (Aurora), 1907

Liboval si v tom, jak fotografové nevědí, jak jeho sochy fotit.

Vigeland

Nor

Vigeland Sculpture Arrangement (Vigelandsanlegget), Oslo

park s jeho sochami

Rosso

“v prostoru není nic materiálního” – ruší obrysy a potlačuje hmotu

prchavé okamžiky, pracuje rychle

voskové hlavy

Meštrovič

Chorvat

fontána před národním divadlem, Záhřeb

Monumenty

Grgur Ninski

Josip Juraj Strossmayer

František Bílek

mystik, křesťan

Krucifix v chrámu sv. Víta

dřevěný

Socha Krista v Libčicích nad Vltavou

Mojžíš (v sousedství Staronové synagogy v Praze)

Ladislav Šaloun

Pomník Jana Husa na Staroměstském náměstí

Jan Mařatka

Ruce

Jan Štursa

Puberta

Život uniká

Melancholické děvče

7. Secese

[z *Umění po roce 1900* a z Wikipedie]

secese = odchod z Vídeňské akademie – 1897

Ideové zdroje secese

Psychoanalýza

Freud – *Výklad snů*: “Sen je ‘hádankou’, příběhem rozbitým do obrazů, **tajným přáním bojujícím o vyjádření** a vnitřním cenzorem, snažícím se je potlačit.”

Obrazy Klimta a Kokoschky naznačují “**boj mezi výrazem a vytěsněním** u malíře stejně jako u modelu”.

Odmítnutí Klimtova obrazu *Lékařství*, vyloučení Kokoschky z Akademie a obvinění Schieleho z kažení nezletilých “**nebyly spory inscenovány pro dráždění buržoazie**, ale poukazovaly ke **skutečným rozporům mezi soukromou realitou a tehdejší morálkou ve Vídni**”.

John Ruskin

umělecký kritik

Inspiroval Arts and Crafts movement.

Odmítá naučené způsoby zobrazování: “**Inherited artistic conventions should be rejected.** Only by means of **direct observation** can an artist represent nature in art.”

Miloval Gotiku pro její vztah k přírodě, ale odmítal neo-gotiku jako vyprázdněnou technickou masovou formu.

William Morris

Vedl Arts and Crafts movement, které inspirovalo secesi – dekorativní styl designu vyvíjející se od roku 1860 v Anglii.

Spisovatel, textile designer, významná osobnost britského socialismu.

Architektura

Antonio Gaudí i Cornet

Chrám Sagrada Familia, Barcelona

Casa Milá

Casa Batló

Park Güel

Viktor Horta

Dům Tasselových, Brusel

schodiště

Hector Guimard

Stanice pařížského metra

Charles Rennie Mackintosh

Glasgow School of Art

bez dekoru, inspirováno Japonskem

Grafika

Aubrey Beardsley

ostrá linka, plošné figury bez modelace

Malířství a sochařství

Gustav Klimt

Oskar Kokoschka

portrét Loose

Loos chtěl prosadit represí análně-erotických tužeb. Freud jim ale chtěl porozumět. A Schile s Kokoschkou je chtěli osvobodit.

Secese v Českých zemích

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en)]

Architektura

Jan Kotěra

Peterkův dům na Václavském Náměstí

Muzeum v Hradci Králové

Josef Fanta

Hlavní nádraží

František Bílek

Bílkova vila

Grafika

Alfons Mucha

plakáty

nádobí a přibory, nábytek, šperky

Slovanská epopej

Moravský krumlov

Vojtěch Preissig

tvůrce moderní české knihy

Broučci – Jan Karafiát

Slezské písně – Petr Bezruč

Maxmilián Švabinský

portréty osobností

Josef Váchal

texty a jejich ilustrace na dřevěných deskách

knihy sám koloroval a vázal

Malířství

Antonín Slavíček

Jan Preisler

láska, nevěra, mládí, smutek

Jaro, triptych

Svádění (Pokušení)

Maxmilián Švabinský

Splynutí duší

Chudý kraj

František Kupka

Avantgarní skupina Osma

1905

Fill, Kubišta, Otakar Kubín, Antonín Procházka...

ovlivnění post-impresionisty a výstavou Edvarda Muncha v roce 1905 v Praze

expresionismus a kubismus

Emil Filla

Čtenář Dostojevského

Bohumil Kubišta

autoportréty

cezannovské krajiny

Sochařství

František Bílek

mystik, křesťan

Krucifix v chrámu sv. Víta

dřevěný

Ladislav Šaloun

Pomník Jana Husa na Staroměstském náměstí

Jan Mařatka

Ruce

Jan Štursa

Puberta

Život uniká

Melancholické děvče

Secese, pozdní 19. st.

[z Gombricha]

Art Nouveau, Jugendstil

Architektura

Architektům schází skutečné řemeslo, nemá rádi průmyslově vyráběné prvky a univerzální budovy s trochou umění jako dekorací.

Viktor Horta – Schodiště domu č. 12 v Rue de Turin, Brusel, 1893

inspiroje se křivkami ve východní Asii

Malířství

Aubrey Beardsley – Ilustrace k Salome Oscara Wilda, 1894

Henri de Toulouse-Lautrec – barevná litografie, 1892

8. Fauvismus a expresionismus

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Fauvismus

mezi 1905 a 1907

zapůsobil na: Václav Špála, Jindřich Průcha, Vincenc Beneš

sociálně nekritický, radost

Henri Matisse

Maurice Vlaminck

André Detain

Georges Braque

Expresionismus

Starší

Edvard Munch

Výkřik

Puberta

James Ensor

Die Brücke, 190ř

Drážďany

most mezi minulostí a současností – mají rádi Dürera, Grünewalda apod.

krátká ale intenzivní spolupráce

mládí, současnost, svoboda

společný styl

- Ernst Ludwig Kirchner

- Erich Heckel
- Karl Schmidt Rottluf
- Emil Nolde
- Otto Mueller
- Max Pechstein

Der Blaue Reiter

Mnichov

společná idea – svoboda

blízko náboženství

vnitřní potřeba dělat umění

láska, touha, strach jsou materiální, nemají v umění co dělat

- Franz Marc – fauvista
- August Macke
- Vasilij Kandinskij – vůdčí osobnost
- Alfred Kubin

Alfred Kubin

perokresby s morbidními náměty

Josef Váchal

texty a jejich ilustrace na dřevěných deskách

knihy sám koloroval a vázal

9. Kubismus

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

- negerské nebo též cezannovské období
- analytický

- syntetický
- orfismus – poetizace kubistických tvarů barvou, která má připomínat hudbu
- neoplasticismus – geometrická abstrakce
- purismus – symbolem je stroj

odmítají subjektivitu, radikální zbavení smyslovosti

zjednodušení formy a barevnosti

vícepohledovost

Pablo Picasso

- modré období – chudina, žebráci, matky, barva má symbolický význam. Modra - mystérium a smrt
- růžové období – žánrové výjevy z cirkusů a music-hallů. Precizní kresba, dominuje růžová

Kafka o Picassovi: “Ve zkesleném obraze umění se skutečnost jeví nezkesleně.”

Avignonské slečny

student medicíny

Georges Braque

věc o sobě – myšlenka předmětu (Kanta)

optický klam má nahradit pravdivé vidění

Portugalec

Constantin Brancusi

rumunský sochař

Juan Gris

namalovaná koláž

Zátiší

Snídaně

Fernand Légere

Schodiště

postavy z kuželů

Proletářský Olymp

vzdálen kubismu

Robert Delaunay

barevná abstrakce

“simultánních kontrasty” – statické a dynamické formy

František Kupka

Katedrála

Amorfa

Český kubismus

Skupina výtvarných umělců

Založena po rozkolu ve spolku **Mánes**.

- **Emil Filla**
- **Bohumil Kubišta**
- Vincenc Beneš
- Antonín Procházka
- Otto Gutfreund
- Václav Špála
- Otakar Kubín
- Karel Čapek
- František Langer (spisovatel)

Bohumil Kubišta

Kuřák

Epileptická žena

Emil Filla

všechny fáze Picassa a Braqua

kubistická zátiší

bílá zátiší

Architektura

Josef Gočár

navrhoval i nábytek

Dům u Černé matky boží

Pavel Janák

Fárův dům v Pelhřimově

Krematorium v Pardubicích

Palác Adria v Praze

Josef Chochol

kubistický dům na Vyšehradě

10. Počátky abstrakce

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

- vědecké poznání – zpochybnění viděného světa
- malířství a hudba

teoreticky podložené Kandinskim

“čisté umění”, “nemá potřebu spojovat lidi”, “nemyslí na druhého” – Tolstoj

láska, touha, strach jsou materiální, nemají v umění co dělat

Počátky

- Delaunay a Kupka v Paříži
- Kandinskij v Mnichově
- Larionov v Moskvě

Vasilij Kandinskij

abstraktní akvarely

Francis Picabia

elipsy, které se navzájem vysekávají

Paul Klee

teorie **nevinného oko** – začít od začátku jako dítě

dětský projev, ale velmi promyšlené

“Hlava sluníčko s křivejma červenejma očima”

“Dětský kostky na sobě”

De Stijl

neoplasticismus

univerzální kolektivní umění pro všechny, vzdálené jakémukoliv individualismu a subjektivitě

Theo van Doesburg

Piet Mondrian

Ruský konstruktivismus

anarchismus, marxismus

Kazimir Malevič

Obrazové prostředky mají mít **převahu** nad pouhým zobrazováním viděného.

“Formy suprematismu mají stejný život jako formy přírody. Je to nový výtvarný realismus.”

Suprematismus

Suprematistický obraz

Černý čtverec na bílém pozadí

El Lisickij

kresby a malby – protínající se obdélníky, linie, kruhové výseče

Vladimír Tatlin

Věž III. internacionály

Alexandr Rodčenko

plakáty

Josef Albers

Bauhaus

Pocta čtverci

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Futurismus a konstruktivismus

Itálie

Filippo Tommaso Marinetti

literatura

imperialismus, oslavují válku

Manifest futurismu (1909)

Umberto Boccioni

Dynamismus cyklisty

Hluk ulice proniká do domu

Giacomo Balla

Dynamism of a Dog on a Leash

Carlo Carra

Manifestace ke vstupu do války

koláž

Gino Severini

koláže

Luigi Russolo

Antonio Sant'Elia

architekt

smělé návrhy zůstaly jen na papíře

Musique concrète

Pierre Schaeffer byl ovlivněn futurismem.

Rusko

Kubo-futurismus

- Kazimir Malevič
- Larionov
- Gončarovová
- ...

Skupina Jack of Diamonds, 1910–1917

kubistická skupina

Skupina Donkey's Tail, 1912

radikální členové Jack of Diamonds a **Marc Chagall**

Rayonismus

dynamic **rays**

vymyslel Larionov a Gončarovová

“naturally encompassing **all existing styles** and forms of the art of the past, as they, like life, are simply **points of departure for a Rayonist perception** and construction of a picture.”

Michail Larionov

dostává se k abstrakci

Red Rayonism, 1913

Dancer in Motion, 1915

Natalia Gončarovová

Cyklista, 1913

Růžena Zátková

Marinetti, 1922

Kazimir Malevič

The Knife Grinder

Suprematismus

čisté umění na základě čistého citu

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

1916–1922

reakce na nesmyslnost vraždění v první světové válce

smysl v nesmyslu

provokace proti vládnoucím

vyní jazykový a obrazový svět

text

Tristan Tzara

rumunský básník

Hans Arp

sochy (bobečky)

Imperator

L'Ange du Foyer

Marcel Duchamp

ready made

Akt sestupující po schodech

Kolo z bicyklu

Fontána

Věšák

Velké sklo

“Klíčová dirka”

Man Ray

fotograf

Milující

červené rty na nebi

Tanečnice na laně doprovázená svým stínem

jakoby trička na věšáku

Karl Schwitters

asambláže, nalepené malé kolo od vozu

Francis Picabia

dada – nápisy psané rukou na papíře ne moc přes sebe s něčím nalepeným

jinak:

Portraits Mécaniques

proto-dada

impresionismus, pointilismus, kubismus

Sociální kritika

Max Ernst

Otto Dix

Georg Grosz

Max Beckmann

13. Surrealismus

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Guillaume Apollinaire – Pásmo

André Breton

Manifest surrealismu, 1924

Inspirace

- Bosch
- Blake
- Goya

psychický automatismus

myšlení bez kontroly rozumu

Max Ernst

Schůzka přátel

Kolísající žena

Yves Tanguy

až naturalistická malba, podivné kusy věcí, jako výbuch v Zabriskie Point

Pět cizinců

Salvator Dalí

Stálost paměti

Luis Buñuel

Andaluský pes

René Magritte

absurdní předvedení reality

Joan Miró

Albert Giacometti

Film

David Lynch

Alejandro Jodorowsky

Hans Prinzhorn

Zkrachovalci

- Albert Wölfti
  - Balthus
  - Louis Soutter
-

Metafyzická malba

Giorgio de Chirico

Giorgio Morandi

“Zátiší s láhvemi”

“Láhev, rámeček na zdi, busta”

České umění

Poetismus

hledání poezie ve všednosti

cirkus, grotesky, dálné krajiny

ovlivnění Kubištou, Tvrdošijnými, ruským konstruktivismem

později Celníkem Rousseau v magickém naivismu

Skupina Devětsil

1920

Zakládající členové

- Karel Teige
- Jaroslav Seifert
- Vladislav Vančura
- Adolf Hoffmeister
- Vítězslav Nezval

Architekti

- Jaroslav Fragner
- Josef Havlíček
- Josef Chochol
- ...

Básníci

- Konstantin Biebl
- František Halas
- Jiří Wolker
- ...

Umělci

- Adolf Hoffmeister

- Otakar Mrkvička
- František Muzika
- Jindřich Štyrský
- Toyen

Herci

- Werich, Voskovec, Ježek

Adolf Hoffmeister

František Muzika

Jindřich Štyrský

Toyen

Zdeněk Pešánek

kinetické plastiky

Artificialismus

maximum imaginativnosti

lyrická abstrakce, biomorfni motivy

- Štyrský
- Toyen

Sochaři

Vincenc Makovský

Architektura 20. a 30. let

Funkcionalismus

očištění stavby od jakékoliv dekorativnosti

Le Corbusier

Unité v Marseilles

Vila Savoy v Poissy u Paříže

Ludwig Mies van der Rohe

Vila Tugendhat

German Pavilion for the 1929 International Exposition in Barcelona, Spain

Alvar Aalto

50s

Architektura v Česku

Praha, Hradec Králové, Brno, Zlín

Josef Fuchs – Veletržní palác

funkcionalismus

Bohuslav Fuchs – hotel Avion v Brně

Ludwig Mies van der Rohe – vila Tugendhat

Zlín – František L. Gahura

Tomáš Baťa

Josef Gočár

navrhoval i nábytek

Dům u Černé matky boží

Pavel Janák

Fárův dům v Pelhřimově

Krematorium v Pardubicích

Palác Adria v Praze

Josef Chochol

kubistický dům na Vyšehradě

Bauhaus

Výmar, později Dessau

umělecké průmyslová škola

propojení umění a řemesla

Walter Gropius

postavil budovu v Dessau

Ludwig Mies van der Rohe

vila Tugendhat

Oskar Schlemmer

Laszlo Moholy Nagy

Piet Mondrian

14. Socialistické a zvrhlé umění

[z Wikipedie (en)]

Socialistický realismus

Zvrhlé umění

Entartete Kunst, 1937

- Marc Chagall
- Georg Grosz
- Wassily Kandinsky
- Ernst Ludwig Kirchner

- Paul Klee
- Franz Marc
- Emil Nolde

Malevič

zakázán sověty

Nacistické umění

procesy, vykecali se z toho

modernistická socha vypadá vyloženě zle

Albert Speer

ministr války

Olympijský stadion v Berlíně

Arno Breker

Leni Riefenstahl

Triumph des Willens

Olympia

1. Válečné a poválečné umění v Čechách

[z vypracovaných otázek]

v koncentračním táboře zemřeli Josef Čapek a Vojtěch Preissig

Karikatura

- Antonín Pelc
- František Bidlo
- Otakar Mrkvička

Josef Čapek

Diktátorské boty

Oheň a touha

Protifašistické tendence

Emil Filla – Souboj se zvířaty

Josef Šíma – Revoluce ve Španělsku

Malba

Josef Šíma

válka ho silně zasáhla, trauma, později se umělecky úplně odmlčel

Josef Šíma – Zoufalství Orfeovo

Sedm v říjnu

humanismus vyjádřený spojením dramatického expresionismu a lyrismu

- Josef Liesler
- František Jiroudek
- Antonín Paderlík

Skupina 42

postavení člověka v moderní civilizaci

- František Gross
- Kamil Lhoták
- František Hudeček
- Jan Smetana
- Jan Kotík
- Bohumír Matal
- Ladislav Zívř – sochař
- Jiří Kotalík – teoretik

Skupina Ra

aktualizace surrealismu – oáza svobody ve nesvobodném světě skutečném

- Václav Tikal

- Bohdan Lacina
- Josef Istler
- Václav Zykmond
- Ludvík Kundera – básník, teoretik skupiny spolu se Zykmondem

Znamení zvěrokruhu

sborníky

- Václav Tikal
- Josef Istler

Mimo skupiny

Karel Černý

nostalgické krajiny

František Tichý

poetické cirkusové krasojezdkyně

Jiří Trnka

jevištní ilustrace

Poválečný surrealismus a explosionalismus

explosionalismus = Boudníkův termín

M. Medek

V. Boudník

obreslování skvrn na zdi

2. Americký modernismus po roce 1945

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Příliv imigrantů do USA: Ernst, Gorky, Breton, Dalí, Tanguy.

USA se poprvé dostává do čela umění.

invididualismus

export, CIA

Color Field Painting

50s a 60s

pocit nekonečna a absolutna

Mark Rothko

psycholog

Robert Motherwell

jednoduché znaky zvětšené na velké plátno

koláže

Clyford Still

jako stržená tapeta – velká barevná plocha se zářezy jiné barvy

Mark Tobey

dekorativní plocha z malých čáreček

Barnet Newman

zip – barvný **pruh odkazuje k tomu, co by mohlo být**

dívat se zblízka

Kdo se bojí červené žluté a modré

Ad Reinhardt

černý, modrý, zelený tetris

Cy Twombly

bílé vlnky, elipsy tužkou na černém – jako když se děti učí psát

Hard Edge Painting

Los Angeles

1960s

John McLaughlin

Lorser Feitelson

Karl Benjamin

Frederick Hammersley

Clement Greenberg

Jackson Pollock

zprvu mytologické motivy

první drip paintings 1947

machistický umělec hrdina

Willem de Kooning

ve třicátých letech maloval expresionistické figurativní obrazy se surreálními prvky

organický styl, černé nakapané linie

cyklus Ženy

brutálně podané figury, které vystupují ze shluku linií a skvrn

Skupina Gutai

3. Totalitní režim v Čechách, kultura a politika

[z vypracovaných otázek]

Oficiální scéna

Socialistický realismus

všechny skupiny a spolky jsou postupně rušeny a nahrazeny Ústředním svazem československých umělců, 1949.

v roce 1948 zaniká skupina Ra i skupina 42

SVÚ Mánes je od roku 1948 šikanován a roku 1956 násilně rozpuštěn

přerušena kontinuita moderního malířství

umění ztrácí kontakt s okolním světem

vyhlášen program socialistického realismu – všechny ostatní směry (počínaje impresionismem) jsou označeny za **projev buržoazního formalismu**

- **optimismus**
- kolektivizace, budovatelství, **společný pokrok**
- konkrétní, figurální, formálně realismus 19. stol
- děláno pro lid – jasně **srozumitelné a čitelné**
- všechny projekty jsou **kontrolovány a schvalovány**

sorela se začíná pozvolna opouštět po smrti Stalin, 1953

později nekonfliktní modernismus

Architektura

Architekti spojeni do velkých **projektových ústavů**.

socialistická města a čtvrti

hotel Jalta, Václavské náměstí

hotel Internacionál, Dejvice

Expo 1958

SIAL - sdružení inženýrů a architektů Liberec, 1968–71

vzniká už od konce 50. let

rozvoj památkové péče – Jaroslav Fragner

Sochařství

reliéfy v pražském metru

Stalinův pomník v Praze – Otakar Švec, 1949–1955

podstavec Jan Štursa (snad)

Malířství

celostátní přehlídka výtvarného umění

Jan Čumpelík – Hold čs. lidu maršálu Stalinovi (“Stalinovo nanebevzetí”), 1951

bílý stalyn, kolem spousta lidí

“František vypráví příběh z vojny” (nebo podobně)

Kolektiv Čumpelík, Schoř, Čermáková – Vám poděkování a lásku Vám

bílý stalyn sám zpoza kameného podstavce

Stavba Slapské přehrady

Neoficiální scéna

XX sjezd KSSS r. 1956 odsuzuje stalinský režim a ukončuje program socialistického realismu

Svaz československých výtvarných umělců od r. 1957 umožňuje sdružení umělců do uměleckých skupin - samozřejmě v rámci Svazu

Skupina Máj

první skupina, která využila možnost se sdružit byla skupina Máj 57 - vystavuje prvně v červnu 1957

sdužuje 24 malířů, sochařů a grafiku

přihlašuje se k širokému programu moderního umění

Malíři:

- Jiří Balcar

- Libor Fára
- Richard Fremund
- Jitka Kolínská
- Neprakta
- Robert Piesen
- Stanislav Podhrázský

Sochaři:

- Miroslav Chlupáč
- Zdeněk Palcr
- Zbyněk Sekal

Stanislav Podhrázský

spojuje surrealismus, abstrakci a novou figuraci s osobními lyrickými prožitky
osobité, citové dílo na bázi poetického realismu

Zbyněk Sekal

malíř, sochař a překladatel.

Byl členem i Konfrontace.

R. 1969 emigroval - pedagog ve Stuttgartu, člen Wiener Secession.

Působí na něj surrealista, později věčnost a lapidární zkratka tvaru.

cykly Obydlí a Vratké stavby

Asamblážové reliéfy

Objetky Schránek

Robert Piesen

z Jindřichova Hradce, za války totálně nasazen.

Emigroval a skončil v Izraeli.

Zúčastnil se konfrontací (Argumenty I)

znal se s Medkem a s mladými malíři z okruhu Konfrontací.

Nejprve maloval pod vlivem Picassa a novoklasicismu, koncem 50.let přechází na abstrakci -

strukturální abstrakce

Libor Fára

malíř, grafik, kostýmní výtvarník a scénograf.

Prvotní surrealistické tendence převedl k poetice absurdnosti.

Tvořil koláže a asambláže.

Zakladatel akční scénografie (Král Ubu, Čekání na Godota)

Skupina Trasa

v listopadu ve stejném roce jako Máj (1957)

Malířské jádro tvoří absolventi od Emila Filly na VŠUP:

- Eva Burešovská
- Věra Heřmanská
- Vladimír Jarcovják
- Čestmír Kafka
- Václav Menčík
- Jitka a Květa Válový

V r. 1959 se k nim přidávají sochaři ze školy prof. Josefa Wagnera:

- Zdena Fibichová
- Eva Kmentová
- Vladimír Preclík
- Olbram Zoubek
- a někteří malíři – Karel Vaca, Dalibor Matouš

Čestmír Kafka

zpočátku ovlivněn surrealismem, později přechází k předmětné a konstruktivistické malbě (stoly, stolky).

V 60. letech se vrací k figuraci a poté převažuje černá barva s jednoduchými geometrickými znaky.

Bílé obrazy

iracionální dějiště elementů a rozpomínání.

Užívá asambláže a přírodní prvky (tráva, seno, kořeny)

Jitka a Květa Válový

studovaly spolu na VŠUP a tvořily pospolu v rodinném domku v Kladně.

Obě figuralistky.

Jitka

motiv zápasu – mnohovýznamové (Katastrofa, Člověk a ocel)

Květa

zvětšuje tvary do gigantických rozměrů – **fragmenty rukou, tváří, očí, úst**

Olbram Zoubek

inspirací se mu stal studijní pobyt v Řecku (1958).

Cyklus Stavby, 60. léta

usiluje o konstrukci

Později postavy fragmentuje a destruuje.

Texturuje povrchy, zlatí a polychromuje.

Tvoří lidi, na které myslí – přátelé a rodina.

UB12

protipólem skupiny Trasa

formuje se od r. 1957 na půdě Umělecké besedy (tehdy 2. střediska SČVÚ v Praze), na veřejnost vystupuje až roku 1962

Vznik skupiny podnítil:

- Václav Bartovský
- Václav Bošтік

Malíři:

- František Burant
- Jiří John
- Vlasta Prachatická
- Oldřich Smutný
- Adriena Šimotová
- Alois Vítík

Sochaři:

- Vladimír a Věra Janouškovi
- Stanislav Kolíbal

Jiří John

žák Josef Kaplického.

V 50.letech maluje motivy z velkoměsta a zátiší.

Od konce 50.let tvoří hlavně krajiny - **krystaly hornin, krůpěje rosy, listy květin nebo geologické vrstvy země**. Ty jsou nositeli lyrické básnické imaginace – ovlivněn Šímou.

Adriena Šimotová

manželka Johna.

V 60. letech tvoří pod vlivem pop-artu a nové figurace intimitu každodennosti (Zrcadlo 1962), později textilní figurální koláže

Vlasta Prachatická

osobité produhovnělé portréty významných osobností (Beethoven, Martinů, Šíma)

Stanislav Kolíbal

jevištní návrhy, knižní ilustrace a sochařství.

Stylizovaná ženská torza.

Pod vlivem Brancusiho a Arpa se zabývá elementárními projevy přírody (kameny ve vyschlých řečištích).

V 60. letech v Bílém období užívá sádro a štuk

v 70. nitě a provázky k upoutání geometrie v prostoru.

Kresby

Skupina Křižovatka

4. Umění v poválečné Evropě

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Strukturální abstrakce

art brut, tašismus, art autre

osvobození od formalismu

rozloučení se s možností změnit svět uměním

návaznost na automatický surrealismus, dada, expresionismus

hledání nové původnosti mimo civilizačně uspořádaný svět

spontánní vyjádření emocí

Wols

Modrý fantóm

Jean Dubuffet

poezie obyčejnosti

Silnice muži

Hans Hartung

změti čar

Georges Mathieu

Všude Kapetovci

výbuch čar

Antoni Tàpies

Matérie na dřevě

Independent Group, 1952–55

malíři, sochaři, teoretici

introduced mass culture into debates about high culture

Na prvním setkání si promítali obrázky z amerických časopisů.

Richard Hamilton

Just what is it that makes today's homes so different, so appealing?

reklamní fetišismus

Trafalgar Square, 1967

Eduardo Paolozzi

I was a Rich Man's Plaything

koláž, první pop art, poprvé slovo "pop"

Český informel

40–60. léta

mimo krásu, harmonii

bezprostřednost, nezkaženost – malba dětí a šílenců

hrůza, vidina zničení, samota, odcizení

nová výtvarná řeč se u nás tvořila i poválečným přehodnocením surrealismu (Tikal, Istler)

silný vliv na oproštění od konvencí a tvorbu novějších přístupů měla Skupina Ra i Skupina 42 (obě ukončily svou činnost v roce 1948)

Konfrontace

první dvě 1960 u **Jiřího Valenty** a Aleše Veselého

- Jan Koblasa – iniciátor
- **Čestmír Janoušek**
- **Antonín Málek**
- **Zdeněk Beran**
- **Antonín Tomalík**
- **Zbyšek Sion**

- Václav Křížek
- Vladimír Boudník – zastoupen grafikou na první výstavě

znali reprodukce světových umělců

kromě umělců vystavujících na konfrontačních výstavách se do skupiny řadí ještě Mikuláš Medek, Robert Piesen, Josef Istler, Jan Kotík, Pravoslav Kotík, **Jiří Balcar**, Jiří Kolář, Hugo Demartini, Bedřich Dlouhý, Václav Tikal, Zbyněk Sekal, Karel Malich a Václav Boštík aj. – celkem 36 umělců a 6 teoretiků

Výstava D (od Démony z Utrpení knížete Sternenhocha – Ladislav Klíma

Teprve na jaře roku 1964 byla povolena tato výstava.

Šmidrové

studenti AVU a AMU

dadaisticko-recesistický program **Jana Koblasy**

reaguje na zmrtvění umění v období stalinismu a silně prožívá absurditu současné situace

estetika divnosti

Bedřich Dlouhý

Jaroslav Vožniak

Karel Nepraš

nejprve kreslí černého humoru.

Informelní díla tvoří galvanickou technologií (strukturálně ztvárněný kov)

inspirován Franzem Kafkou.

Později dělal s litinou.

5. Nové formy a metody umění po roce 1950

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

John Cage a náhoda v umění

skladatel

osobně se znal s Duchampem.

buddhista, považuje se za anarchistu

vyzdvihuje **náhodu**

odmítá polaritu dobrý-zlý a hezký-ošklivý.

Třívětá skladba 4'33"

tříkrát otevřeno a zavřeno víko klavíru

Music of Changes, 1951

skladba hraná podle generované partitury

Neměl rád improvizaci: "chance procedures were used by Cage to eliminate the composer's and the performer's likes and dislikes from music"

Child of Tree, 1975

umělci používají pro hraní různé kytky, jako třeba kaktus

Allan Kaprow

pozdní 50s a začátek 60s

happening = rozbití čtvrté zdi

zhmotnění akční malby a performativního prvku abstraktního expresionismu

Divadelní kus č. 7

najednou probíhalo čtení poezie, hraní na hudbu, tancovalo se mezi diváky a promítali se Rauschenbergovi obrazy a do toho měl John Cage přednášku

18 Happeningů ve třech částech

místnost rozdělena igelitem na tři části v nichž lidé prováděli přesně popsané úkoly (driblovali s míčem, pouštěli desky), zatímco se rozsvěcovalo a zhasínalo a pouštěly se diapozitivy.

Fluxus

1960s

flux = proud, sledování změn

volné hnutí

život lze prožívat jako umění - umění může dělat kdokoliv a být cokoliv.

George Maciunas

Vytvořil manifest Fluxu

Fluxkits, Fluxboxes, Fluxyearbooks

obsahovaly rébusy, záznamy z akcí a různé materiály z produkce Fluxu

Alison Knowles

Identical Lunch

Nejdříve jenom chodila do téže restaurace a vždy si tam dávala tentýž tuňákový sendvič. Pak se k ní připojil kamarád a upozornil jí na to. Až to dospělo k tomu, že si tam chodili se všemi svými kamarády a všichni si dávali ten sendvič.

Nam June Paik

jeden z prvních pionýrů video-artu. Zabýval se telekomunikací a televizí. Vystudovaný klavírista.

Při první velké výstavě rozestavil po galerii televize a pomocí magnetů upravoval jejich obraz.

Během působení ve Fluxusu namočil hlavu, ruce, kravatu do směsi inkoustu a rajčatové šťávy a tu pak roztíral po pruhu papíru

Joseph Beuys

osobní mytologie, každý se může stát umělcem

umělec jako šaman

Filz TV, 1970

Obrazovka televize zakrytá filcem.

Coyote

Žil v galerii s kojotem.

How to explain pictures to a dead hare

Zážitek z léčení opakuje v galerii Block - kde 9 hodin leží obalený plstí jejíž konce stráží dva mrtví

zajíci

Yoko Ono

happening a performance

Cut piece

diváci z ní odstříhávali ošacení

Hra na schovávanou

Instrukce: schovej se tak dobře až ostatní odejdou, zapomenou na tebe, až všichni zemřou

La Monte Young

hudebník a skladatel.

Pořádal s Yoko Ono koncerty u ní doma.

Zabýval se atonalitou

bývá považován za prvního minimalistického skladatele

George Brecht

Tři židle

Dick Higgins

vynalezl pojem **intermédiá**, aby popsal aktivity Fluxu

skladatel, básník

Ray Johnson

vynálezce poštovního umění

/__rozesílal dopisy__ a kresby umělců nebo slavným

osobnostem, kterých si vážil s žádostí, aby něco doplnili a poslali zpět/

během 50. let

Milan Knížák

Krátce informel, chápe jej jako “záznam tělové akce, která obraz artikuluje”.

proměna obvyklého vzorce nebo chování

“Prosím kolemjdoucí, aby kokrhali”

Hry

“Kreslí se křídou na chodníku čára. Nejdlejší vyhrává.”

Procházka

instalované prostředí na ulici

Skupina Aktuální umění

- Soňa Švecová
- **Jan Maria Mach**
- Vít Mach
- Jan Trtílek

Hra na vojáky

6. Evropská avantgarda 50. a 60. let

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Nový realismus

Paříž, 1960

nový způsob nahlížení na realitu

upozorňovat na obyčejné věci, které už dávno zevšedněly

užívají sice spotřební věci a předměty denní potřeby, ale hledají v nich něco magického (surrealismus)

věří že obyčejné věci vyprávějí své příběhy

odmítají kult umělce, publikum má být součástí práce

Yves Klein

teorie monochromie

1950 – první výstava jeho monochromních obrazů

Modré období

Ultramarínová modř IKB – International Klein Blue

Tvořil obrazy ohněm

deska s bengálskými ohni

1001 balónů nad náměstím v Paříži

vytvořil první aerostatickou plastiku

Otiskoval natřenou modelku na plátno

uspořádal výstavu Prázdného prostoru

fasádu galerie natřel na modro, vnitřek vyprázdnil a natřel na bílo

Skok do prázdna, 1960

fotomontáž záznamu jeho performance

Rozvíjel teorii vzdušné architektury

navrhoval ohňo-vodní fontány

Předvedl antropometrické představení s nahými modely.

Jean Tinguely

bizarní kinetické samoučelné stroje

Hold New Yorku, 1960

stroj, který se během představení sám zničil

Arman

Accumulations – hromadění

Sladký domove, 1960

plynové masky

Niki de Saint Phale

střílela balónky naplněné barvou – malba na plátno

Christo

Piero Manzoni

ovlivnil arte povera

Achromes

obrazy bez barvy, jen našepsované plátnou různě schrnuté, strukturované

Artist's Breath

nafouknutý balónek

Artist's Shit

plechovky s výkaly

Cobra

1948–1951

mezinárodní společenství - zkratka Copenhagen, Brusel, Amsterdam

požadují **naprostou svobodu užívání barvy a formy**

odpor k surrealismu, ale zájem o modernismus a marxismus

odmítají noblesu pařížské školy

jejich metody byly založeny na spontaneitě a experimentu

inspiraci čerpají z art-brut a z prací Paula Klee a Joana Miró, graffiti, mytologie

odmítají figurální tradici, ale i abstrakci poválečné Evropy

vydávali **časopis Cobra**, uspořádali dvě velké výstavy

Karel Appel

dětské kresby

Questioning Children

asambláž z dětský (nebo africký) vypadajících figurek, dřevěné hlavičky apod.

Asger Jorn

skreplovské malby

Constant

koláže z plánů měst, různě dokreslované

Corneille

pomalované piáno

socha okřídlené kočky nad vodou

Pierre Alechinsky

podobný věci jako ostatní

Situacionisté

1957–1972

marxismus, dada, surrealismus

teorie pro kritiku kapitalismu

kritizují **společenské odcizení, komodifikaci**

Spektákl

The Society of the Spectacle – Guy Debord

The Revolution of Everyday Life – Raoul Vaneigem

construction of situations

Guy Debord

Asger Jorn

Vídeňský akcionismus

1960–1971

dokumentace experimentálními filmaři – **Kurt Kren**

akce nemůže podléhat komodifikaci

agresivní, šokovat diváka

zoufalství nad světem a zklamání z něj

Günter Brus

Brus urinated into a glass then proceeded to cover his body in his own excrement, and ended the

piece by drinking his own urine.

Hermann Nitsch

Orgien Mysterien Theater

Nitsch and his friends used animal carcasses, entrails, and blood in a ritualistic way.

Rudolf Schwarzkogler

patient's head swathed in bandages is being pierced by what appears to be a corkscrew, producing a bloodstain under the bandages

Valie Export

feminist actionism

Otto Muehl

Radikální levicová komuna, sekta v městečku Friedrichsdorf za Vídní.

Až 700 lidí v 70. letech.

Společné vlastnictví, společné děti, volná láska.

Asi silně autoritativní společenství.

Rozpad počátkem 90. let.

Muehl odsouzen za sexuální zneužívání nezletilých.

7. Americká avantgarda 50. a 60. let

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Předchůdci pop-artu

Neo-Dada

New York, 50. a 60. léta

přebírala některé principy dadaismu – **zpochybňování smyslu moderního umění, přehodnocování toho co je umělecké dílo, snaha šokovat, užívat a recyklovat nalezené předměty**

“emphasis on the importance of the work of art produced rather than on the concept generating the work”

nemalý vliv měla osobní přítomnost **Marcela Duchampa** v Americe od r. 1956

později: **Fluxus, Nový realismus a Pop-art**

Robert Rauschenberg

obřadně vygumoval De Kooningovu kresbu, 1953

začíná s čistým štítem

koláže

Jasper Johns

(gay)

vlajky

obraz je objekt (?)

John Cage

Merce Cunningham

tanečník a choreograf

Pop-art v UK

popular art = lidové umění

zobrazuje projevy moderní civilizace

paralelně s ním se rozvíjí pop music (Beatles)

termín použit poprvé v roce 1955 v Anglii

This is Tommorrow

výstava v roce 1956

Richard Hamilton

Independent Group

David Hockney

(gay)

obrazové seriály o plovárnách, interiérech, bytové architektuře

We Two Boys Together Clinging, 1961

Mužské akty a portréty

A Bigger Splash

Experimentuje s fotomontáží

Peter Blake

Na balkóně

výstřižky a postavy jako od Magritta na zeleném pozadí

R. B. Kitaj

Navazuje na expresionismus.

Pop-art v USA

méně satirický, více se snažili vytvořit nové umění, které bude **plně americké** a **bezprostředně inspirované velkoměstským folklórem**

čistě americká vizualita: billboardy, fast foody, nákupními střediska, komiksy, televize, automobily

tisk a fotografie

prvně využili **kult osobnosti** – **umělci-celebrity** měli možnost se vyjadřovat v médiích a šířit tak svoje myšlenky

většina pop artistů **pracovala v reklamě** (propagační grafika, aranžéři) – **umění pro ně byl další “produkt”**

Výstava New Realists v NY, 1962

první Warholovy sítotisky

Pop artisté se dostávají do podvědomí.

Jelikož chtěli být zařazeni do vývoje **pozvali si i Nové realisty z Francie** (Arman, Jean Tinguely, Daniel Spoerri, Yves Klein).

kritici vesměs odmítnuto – vidějí v jejich práci výsměch všem “vznešených” ideám abstraktního expresionismu a celé moderně.

Diváky byl přijat výborně. Stává se módou. Diváci milují umělce-celebrity.

Ed Rusha

Benzinové pumpy

Velká značka

20th Century Fox

James Rosenquist

Klapky na očích

detaily spotřebních předmětů – hyperrealistické, lesklé, barevné, floreskní

Roy Lichtenstein

komiks, rastr, bubliny

Wham!

M-Maybe

Andy Warhol

(gay)

kult osobnosti

Elvis

Marilyn

Mao ce Tung

Campbellova polévky

Blowjob

Eat

Brillo

Factory

Christo

balení věcí záclonou

Projekt zabalení Reichstagu

realizováno až 1995

Claes Oldenburg

projekt, který reaguje na představu umění jako zboží

pronajal si sklad a naaranžoval zde více než 100 sádrových objektů v instalaci podobné obchodu (jídlo, oblečení)

rekonstruuje různé předměty z neobvyklých materiálů nebo v neobvyklém měřítku

Měkká vana

zmačkaná, jako rychle vypuštěná cisterna

Rtěnka na podvozků housenky

pásový podvozek"

Minimalismus

vzniká společně s pop artem

proti gestické malbě, náhodě, individuálnímu rukopisu, subjektivním hlediskám

sériovost

společensky nekritický

Předchůdci

Barnet Newman

Ad Reinhardt

Na pomezí

Frank Stella

Nuanca pasa nada, 1964

Tmavý obraz tvaru vlny, světle nalinkovaný.

The pulpir, 1990

Pomalovaný zmačkaný hliník.

Cresiphon, 1968

Obraz tvaru spojených částí kruhů, kruhové výseče barvně namalované.

Kenneth Noland

Beginning

soustředné kružnice

Hlavní

Robert Morris

Tan Felt

film

Carl Andre

Hliníková a zinková rovina

dlaždice

Objekt ze stavebního dřeva

jenga

Sol LeWitt

Třídílná variace tří různých druhů krychlí

bílá ikea knihovna

Donald Judd

“Barevné šuplíky jako úly”

“Zelené obdélníky nad sebou”

Dan Flavin

Instalace ve fluorescentním světle

Tony Smith

“bílý elka na trávníku”

Postminimalismus

Eva Hesse

Richard Serra

8. Konstruktivní tendence

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Op-art

Vzory:

- **Seurat** – teorie skládání barev v oku
- **Delaunay** – teorie “simultánních kontrastů” – statické a dynamické formy
- **Josef Albers** – čtverec, jemný barevný rozdíl

zpochybňují pozorovatelskou zkušenost

Victor Vasarely

Vega

vypouklé tečky

Bridget Riley

Proudění

bílé a černé vlnky

Jesus Rafael Soto

Velká vibrující panoramatická zed'

Groupe de Recherche d'Art Visuel (GRAV), 1960–1968

eleven artists who picked up on Victor Vasarely's concept that the sole artist was outdated

kinetické umění a op-art

Une Journée dans la rue

diváci na ulici mají dělat různé kinetické aktivity

Francois Morellet

Od žluté k fialové

do jisté míry konceptuální

Sphere - Matter, 1962

koule z kovových tyček v pravidelné mřížce

Sověti

Tatlin, Lissický, Rodčenko

budování nové komunistické společnosti

Revoluce potřebuje moderní průmysl spíše než umění – **neestetství, účelný design.**

Na západě se jim blíží Moholo-Nagy, Hannes Meyer a Karel Teige – akceptují utopický obsah.

Český nekonstruktivismus

Skupina Křižovatka, 1963

První výstava v 1964 ve Špálově galerii v Praze – **opozice Výstavě D** v Nové Síni (informel).

- **Jiří Kolář** – iniciátor
- Běla Kolářová
- Vladimír Burda
- Richard Fremund
- Karel Malich
- Pavla Mautnerová
- Zdeněk Sýkora
- Vladislav Mirvald

snaží se postavit sentimentu a přemíře subjektivity principy konstruktivního pořádku, proporce a čísla

Jiří Kolář

básník a překladatel.

Básně ticha

Na konci 50.let dochází k rozkladu poezie a vytváření typografie.

Ve výtvarném umění se věnoval koláži a asambláži – **útržky různých písem a hlavně reprodukcí**

slavných děl.

Byl experimentátor – čerpal z **dadaisu, informelu a konstruktivismu**.

Roláž, chiasmáž, muchláž, zmizáž, destruované, nalezené a hloubkové básně.

Autor sám vše nazývá evidentní poezií, ale jde spíše o výtvarná díla.

Byl člen Skupiny 42, Křižovatky a UB. Jeden z nejpodnětějších tvůrců v Čechách.

Zdeněk Sýkora

studoval na Pedagogické fakultě.

Od krajin dochází až ke strukturám elementů a začíná organizovat plochu obrazu do podoby rastru, pole z variovaných prvků.

Používal počítače k dosažení přesného výsledku.

V konkrétnismu ho zajímaly makrostruktury a poté linie.

Karel Malich

Studoval také na Pedagogické fakultě a na AVU.

Na konci padesátých let se vymaňuje z vazby na skutečnost a r. 1962 maluje čistě abstraktní tempéry.

Poté přechází od koláží krajin k **abstraktním reliéfům a prostorovým plastikám**.

Kolem r. 1970 začíná po lineárních kresbách tvořit **drátěnné modely**.

Radoslav Kratina

Vladislav Mirvald

Běla Kolářová

Vizuální poezie a Lettrismus

- Josef Hiršal
- Bohumila Grögrová
- Václav Havel

Výstava Nová citlivost, 1968

rozchod s organickou přírodou a nástup “nové přírody”

“svět, který byl předmětem odporu romantiků je dnes opět přijímán jako pozitivní zkušenost”

“znovu se aktualizuje pojem naděje a důvěry ve smysl existence”

Křižovatka + 29 hostů:

- vizuální poezie: Hiršál, Grogerová, Honys, Valoch, Burda, Mirvald
- konkretisté: Radoslav Kratina, Jan Kubíček, Jiří Hilmar

Hugo Demartini – Demontrace v prostoru

vyhození tyček do vzduchu

Stanislav Kolíbal

Alena Kučerová

Konkretismus

směr nefigurativní malby, která stojí v opozici proti abstrakci

poprvé tento pojem užívá **Hans Arp** a později ho definuje **Theo van Doesburg v Manifestu konkrétního umění (1930 Paříž)**

Odlišuje konkrétní umění od abstraktního, staví do protikladu přírodní formu (z které vychází abstraktní umění), proti **čisté duchovní formě konkrétního umění**.

po válce **Max Bill** definuje konkrét jako **skutečný hmatatelný předmět** a konkréci jako **zhmotnění něčeho co předtím nebylo hmatatelně k dispozici – učinit viditelným abstraktní ideu**.

Bill také důrazně odlišuje konkrétní umění od konstruktivismu – je to jeden z jeho projevů, ale **může nabývat i ageometrických a amorfních tvarů**.

Klub Konkretistů, 1968

zakládá **Arsen Pohribný**

- Hilmar
- Rajlich
- Kratina

Posunují význam však blíže k **civilizačnímu optimismu** – nové stvoření předmětu estetické fascinaci

9. Figurativní tendence světové malby

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Evropská nová figurace

Výstava 22 Realistů, Whitney Museum, 1970

The School of London

figurativní malíři, kteří pracují v **době boomu abstrakce**

Francis Bacon

(gay)

Kafka o Picassovi: “Ve zkesleném obraze umění se skutečnost jeví nezkresleně.”

autodidakt

pod vlivem surrealistů deformuje figury

Nepřipojil se k žádnému hnutí, vždy se věnoval realismu.

Trval na tom, že obrazy jsou čistě estetické.

Tématem je ale jasně “ohrožený člověk”, “poškození”, “samota umělce”.

V roce 1971 spáchal jeho přítel sebevraždu.

model **Lucien Freud**

Zajímá ho van Gogh.

Study for self portrait, 1986

Margaret Thatcher described him as “**that man who paints those dreadful pictures**”.

Lucien Freud

odmítá pracovat s profesionálními modely, **maluje pouze lidi, které zná**

existencialismus

Hyperrealismus

neorealismus

70s

Richard Estes

všechno **rovnoměrně ostré**, surreální pocit

magické bezčasi

Downtown

Victory Theatre

Don Edy

Soukromá parkoviště

Howard Kanovitz

Vernisáž

pop-art, společenská kritika

Chuck Close

portréty

manipulované, ne přesně podle reality

“Podle reality lze stejně jako podle přírody malovat různé obrazy.”

Alex Colville

minipříběhy – samota, odloučení

Gerhard Richter

Byl pro něj velkým realistou Mondrian: “To, co označujeme jako skutečnost není zde a není skutečné, dokud se to nestane skutečností v podobě umění. **Umění tedy nikdy nepodává výpověď o skutečnosti. Je skutečností samo jedinou skutečností, která existuje.**”

Stále různým způsobem zkoumá skutečnost.

Obraz moře

Plavkyně

Fasáda

Georg Baselitz

Anselm Kiefer

Eric Fischl

Malba v Česku

Hyperrealismus

Zdeněk Beran

Theodor Pištěk

Pavel Nešleha

Petra Oriěšková

Surrealismus

Jan Švankmajer

Nová figurace v Československu, česká malba 70. a 80. let,

nadsázka nebo drastické

Kurt Gebauer

Věra Janoušková

Adriena Šimotová

Zbyšek Sion

Jiří Sopko

Jiří Načeradský

Květa a Jitka Válovy

Michael Rittstein

10. Delta modernismu, vybrané tendence umění 60. a 70. let

[z vypracovaných otázek, plus něco málo z Wikipedie (en) a *Červené / Růžové Taschen*]

Postminimalismus

více otevřené a nejednoznačné než minimalismus

nové materiály: pryž, olovo, molitan, hlína, drát

smyslová přítomnost, která poutá k tělu – ostré bodce apod.

Walter de Maria

“Vztyčené bodce”

Eva Hesse

Sklolaminátová kostka, chlupy dovnitř

Richard Serra

/__monumentální kompozice z železných rour a bloků, které nejsou naimpregnovány a časem začínají reznout__/
/

“Šutrák na skleněném pilíři”

“Olovo roste ze zdi”

Anti form

Robert Morris

Filz přibytý na stěnu

Skleněné kostky

Land art

Robert Smithson

Christo

Running Fence, 1976

36 km dlouhá záclona

Walter de Maria

Bleskové pole

Arte povera

Itálie

Založil Germano Celante, 1967.

chudý divák a chudé materiály

politický rozměr

metaforické materiály

Kritizují akumulaci materiálního bohatství.

Instalace, asambláže, performance

Michelange Pistoletto – “Koulení míčů z novin po ulici”, 1967

Mario Merz

Zahradníkův domek

Iglů z různých materiálů, ze kterých se v historii stavělo.

Co si počít

iglů voskových kuličky na kovové pánvi s neonovým nápisem

Jannis Kounellis

Řek

“Polovina sádrové hlavy na soklu, ze které jde plynový hořák”

Performance a body art

50s

Yves Klein

Gutai

60s

Allan Kaprow

Carolee Schneemann

Potěšení z masa, 1964

aktéři potření krví, svíjí se a hrají si s rybami a uzeninami).

Vnitřní svitek, 1975

vytahuje si z vagíny svitek z kterého předčítá

Oko tělo

nechává po sobě lézt hady - ženské božstvo

Yoko Ono

Joseph Beuys

Vito Acconci

Chris Burden

Marina Abramovič

Česká reakce a akční umění v Čechách

Počátky

Jiří Kolář

Životní stereotypy přecházejí v rituální gesta – Moderní rituál nestojí mimo život, člověk se jej často nevědomě zúčastňuje.

Akční umění – Rozdíly mezi světovým a českým přístupem.

společná je výrazová oproštěnost, věcnost, syrovost

ztráta komunikace – práce ani nečekaly společenské přijetí

V Čechách neměli, kde práce uskutečňovat.

V 80. letech už se ocitli **příliš v umění, kde nechtěli být.**

Petr Štembera

Základní zjištění: **Není důležité, co se dělá, ale ten proces, že to dělá tělo.**

Hašení

Spaní na stromě

Roubování

Karel Miler

přechod od slova k tělu – od mnohoznačnosti k jednoznačnosti

pojmem piece = idea, představa, realizace, dokumentace

Sledování

upřeně pozoruje ukazováček

Měření

Jan Mlčoch

vyhrocený vztah k vnějšímu světu – přivázán, omezen kopím

Zavěšení – velký spánek

chvilkový únik

Land Art

Ivan Kafka

Skutečnost a sen

doplnění kopce

Vymezení

Dalibor Chatrný

Zrcadla

Hugo Demartini

Koule

Eugen Brikcius

Sluneční hodiny

účastníci natahují papírové pruhy podle měnícího se stínu

Zora Ságlová

Kladení plen u Sodoměře

Házení míčů do průhonického rybníka, 1969

Ladislav Novák

Zoologické kresby

nasypané zrní do kruhu, slepice tvoří obraz

Miloš Šejn

Výmezení prostoru ohněm

Magdalena Jetelová

Islandský projekt, 1992

laserový paprsek v divoké krajině

Land art v “urbánním prostoru”

Projekt centrálního parku Jižního Města – Magdalena Jetelová, Jiří Lasovský

Minikrajina (dětské hřiště, parčík na sídlišti) – Kurt Gebauer

11. Konceptuální umění

[z Wikipedie (en)]

self-referential

dokumentace, objekt, text, fotografie

Joseph Kosuth

Tři židle

A giant copy of the Rosetta

Ed Ruscha

“Komerční nápisy”

Bernd and Hilla Becher

“Architektura focená z přesných úhlů”

YBA

České konceptuální a konkrétní umění

Hlavní představitelé

70s:

Jiří Valoch

Sémantická kresba

textové umění

Dalibor Chatrný

frotáže

Milan Knížák

Nucené symbiozy – připoutaná polínka k sobě

Monument, objekty, environmenty

Zdeněk Beran

Eva Kmentová – odlitky nohou

Aleš Veselý – klec

Milan Knížák

Zorka Ságlová

###

Václav Stratil – začerněné obrazy

Ján Mančuška – Texty kolem zdi

Tomáš Vaněk – Trabant

Zbyněk Baladrán

Jan Nálevka

12. Videoart a umění pohyblivého obrazu

[z Internetu a Pospiszylových přednášek]

Geneze nového média

Hlavní představitelé

Nam June Paik

Woody Vasulka

Bruce Nauman

“If I was an artist and I was in the studio, then whatever I was doing in the studio must be art.”

tam dělal různé akce, **dupal, necha si svázat ruce** – z toho natáčel filmy

Vitto Acconci

narcis

Seedbed

ležel pod podlahou galerie a masturboval

Undertone, 1972

sedí u stolu a říká nějaké masturbační fantazie

Michael Snow

Wavelength

Martin Arnold – Pièce touchée

Christian Marclay – The Clock

Technické prostředky po roce 1990

Douglas Gordon

24 Hour Psycho

left is right and right is wrong and left is wrong and right is right

dvě stranově obrácené projekce filmu noir vedle sebe

Matthew Barney

Matthew Barney – Cremaster

Artur Żmijewski

Them

Lekcja śpiewu

Hlavní představitelé českého videoartu

Stanislav Zippe - Světelné instalace

Miloš Šejn - Světelné instalace

Michal Bielický

13. Představitelé poválečného německého umění

[z Červený a růžový Taschen]

Západ

Joseph Beuys

Gerhard Richter

Documenta

since 1955

NDR

Georg Baselitz

A. R. Penck

Anselm Kiefer

Martin Kippenberg

Julian Schnabel

Sigmar Polke

14. Umění ve východní Evropě po roce 1970

[z vypracovaných otázek a co jsem si našel na Internetu]

Česká oficiální a neoficiální scéna v 70. a 80. letech

Kultura za normalizace

rozvolněný lyrický realismus

až do roku 89 nemění **Svaz českých výtvarných umělců** svou politiku

Týdeník Tvorba – snaha odborně obhájit sořelu

Monumentální zakázky v Metru

Vetřelci a Volavky

Josef Brož

Karel Souček

Underground, šedá zóna, hlavní představitelé autentické kultury

zrušeny časopisy **Výtvarné umění** a **Výtvarná práce**

Umělci museli žít s tím, že jejich práce je určená jen **úzkému okruhu přátel**.

samizdaty

Václav Boštík

Vladimír Janoušek

Čtyři kejklíři

kovový, měnitelný reliéf

Karel Malich

dráty

Stanislav Kolíbal

Čestmír Kafka

Spojení

plachty kamionů, lano

Magdalena Jetelová

monumentální socha;

Vrata

Schody

Jitka Svobodová

Slunce

Ivan Kafka

Přesložení

lisovaný papír

Exil

Jiří George Dokoupil

Michael Bielický

Snoubení

dvě stuhy

Woody Vasulka

videoexperimenty se svou ženou

Milan Kunc

Mladý voják

jakoby sorela, proráží zed'

Vymezovat se proti socialistickému realismu, nebo dělat ústupky a moct aspoň něco vystavit?

[z přednášky Morganové]

Popis situace v dalších socialistických zemích, hlavní představitelé progresivního umění

Ilja Kabakov

Červený pavilo, 1991

pomník socialismu

Krzysztof Wodiczko

Vehicles

Personal Instrument

“consisted of a microphone, worn on the forehead, which retrieved sound while photo-receivers in gloves isolated and filtered the sound through the movement of the hand, which was then perceived discriminately by the artist, perceptually confined by the sound-proof headphones”

Marina Abramovic

“Aby s ní dělali, co chtějí”

Marina Abramovic a Ulay – Light/Dark

v silném světle se **proti sobě fackují**

“Přešli s Ulayem Čínskou zeď a řekli si Good bye”, 1989

Soc-art

Leonid Sokolov

ironizovaný socialistický realismus

Zofia Kulik

Przemyslaw Kwiek, Pawel Kwiek, Zofia Kulik, Jan S. Vocechovski – Open Form Episodes – Playing on Actress' Face, 1971

[z Pospiszylovy přednášky]

Neue Slowenische Kunst (NSK), 1984

jako Laibach

dada

“evoking memories of the Nazi occupation”

15. Postmodernismus, jeho formy a témata

[z vypracovaných otázek a z mých vlastních poznámek]

Definice pojmu

“everything goes (not anything goes)” [řikala kdysi Daučíková]

zpochybňování moderního směřování stále dopředu [moje představa]

Jacques Derrida – dekonstrukce, rozpor ve věcech

Michel Foucault – rejection of freedom, liberation, self-determination and human nature

Roland Barthes

Jean Baudrillard

Gilles Deleuze

Pierre Bourdieu

Jean-François Lyotard

Rosalind Krauss

Judith Butler

post-strukturalismus – není ustanoven axiomy, ale na vzájemném vztahu a ovlivňování konkrétních věcí

místo **vnitřních vlastností** sledují **vztahy** – people’s identities, values and economic conditions determine each other

Neoexpresionismus

80s

divoká gesta již nikoho nevzrušují

nová média jsou běžná

dvě cesty malby:

- **uzavírání do sebe**, do problémů umění
- **zahrnování laiků**

v postmoderně se zdá, že **obojí končí slepou uličkou**

Georg Baselitz

Velká noc v kýblu, 1963

skandál kvůli této malbě se znetvořeným chlapcem s velkým penisem

tématem se stane samotný obraz

dobry obraz zustane dobry i pri otočení

Velcí přátelé

Noční jídlo v drážďanech

A. R. Penck

Já v Německu

divoké červené malůvky vedle sebe na bílém

pokus o vytvoření univerzální znakové řeči se nezdařil

neexistuje žádný závazný styl

Anselm Kiefer

snaží se přijít na to, jak vzniklo v Německu zlo

nechává mnoho možností výkladu

Spálené země

Písek Braniborské marky

Martin Kippenberg

Eric Fischl

ubavit se k smrti

ukazuje současný život na obrazech z pláže, před televizí apod.

Člun a pes

Julian Schnabel

plate paintings

large-scale paintings set on broken ceramic plates

“I’m the closest thing to Picasso that you’ll see in this fucking life”

Jean-Michel Basquiat

graffiti

menšiny v NY

Sigmar Polke

syntéza rastrů, kresby, dekorace

kritika kultury masmédií

říká, že **jeho práce jsem dílem “vyšší existence”**

Milenci II.

jak ze Sněhurky a 7. trpaslíků

Apropriace

Marcel Duchamp

Sherrie Levine

Let Us Now Praise Famous Men

fotky chudiny od Waltera Evanse rephotographed by Levine out of an Evans exhibition catalog, and then presented as Levine's artwork with no manipulation of the images

Richard Prince

Untitled (Cowboy)

Přefocený kovboj z reklamy Marlboro.

Objektové umění a instalace

Fotografie

Cindy Sherman

zaujímá různé role, převleky

Lacan nebo Butler o nevrozenosti role

Identita, feminismus, multikulturalismus, institucionální kritika

kritička Lucy Lippard

Renzo Martens – Enjoy Poverty

Kiki Smith

“Žluté postavy muže a ženy”

“Hočička s pejskem”, “Holčička s kolouškem”

Pipilloti Rist

Česká postmoderna a její nástup v 80. letech.

Ztotožnění s neexpresionismem

František Skála

Martin Mainer

Vladimír Skrepl

Konfrontace

Michal Gabriel

Jaroslav Róna

Vladimír Kokolia

Osobité tendence

Petr Nikl – Vyhnání z ráje

Jiří David – Krajina těla

Jiří David – Jsme na jedné lodi

Tomáš Císařovský

obrazy s nápisy

Václav Stratil – začerněné obrazy

Tvrdohlaví

- Jiří David
- Stanislav Diviš
- Michal Gabriel
- Zdeněk Lhotský
- Stefan Milkov
- Petr Nikl
- Jaroslav Róna
- František Skála
- Čestmír Suška
- Václav Marhoul

16. Východ a západ v 90. letech

[z knihy *Mezi první a druhou moderností* (nebo nějaké podobné)]

Situace po pádu železné opony, globalizace.

Klíčové osobnosti a instituce světového umění.

Damien Hirst

Jeff Koons

Matthew Barney

Popis situace, hlavní představitelé českého umění

vznik galerií, cen, AVU

měli radost, že už se nemusí zabývat komunismem, ale mohou řešit obyčejné věci

Reflexe komunismu

David Černý – Růžový tank

David Černý – Trabant na nohou

Pode Bal – Malík Urvi

New Media

Federico Diaz – interaktivní zvukové instalace

Vilém Flusser přednáší v Praze

Woody Wassulka

Michael Bielický – Exodus

virtuální teleportace přes GPS

Miloš Vojtěchovský

Objekt

Milena Dopitová – Nepočítám se svou proměnou

abstraktní červený objekt a fotografie kadeřnického salonu

Jiří Příhoda – Světlo na konci tunelu

Kateřina Vincourová

Fotografie

Jasanský, Polák

absurdita v běžných věcech

Pavel Humhal – Hvězdy mého těla

zakroužkované pihy

Veronika Bromová – Pohledy

Jiří Černický – Od srdce

foto s holkou, co má kalhotky od krve

Jiří Černický – Heroin crystal

drogový nástroje z křišťálu

Markéta Othová – Bez názvu

detaily, odrazy vody na ulici

Markéta Othová

tři fotky obyčejné ženy na chodníku, skoro stejné

Malba

Jiří Surůvka

vtipné, dětské

Michal Pěchouček

Dekadence

David Černý – Dead Raped Woman

plastikový model

Křištof Kintera – Plumbař

olověnej pokoj a oblek + video jak stojí v metru

Koncept

Ján Mančuška

text v prostoru

Tomáš Vaněk

Zbyněk Baladrán

Hobby

deska na dřevěných kozách s neuměle sestavenými písmeny HOBBY + detailních návodů na jejich výrobu.

Pondělí

proti předchozí generaci

- konceptualismus 70. let
- odmítnutí návratů k historii
- sociální aspekt umění

členové

- Dopitová Milena
- Humhal Pavel
- Lysáček Petr
- Neborová Anna
- Nesázal Michal
- Písařík Petr
- Zubek Petr

Nenápadné tendence 2. poloviny 90. let

Lenka Klodová

Travestishow, 2001

Transvestita kojí na ulici

Text v Česku

[z Pospiszylovy přednášky]

Raymod Hains – C'est ca le renouveau (1959)

Protrhávání plakátů na starší vrstvy.

Jako by se snažil dobrat pravdy

Václav Havel

Jiří Kolář

Vladimír Burda

Jiří Valoch

Ján Mančuška

- Text na pásce okolo místnost.
- Text na papíře, s každým novám papírem doplněn, přetištěn.

Jan Šerých

- Obří písmena, která mohou složit Abba i Black Sabbath.
- Seznam kategorií pornovideí s počtem videí v závorce.

Ondřej Buddeus

Princip statistiky (spočítání znaků apod.), dělá i Šerých s tím pornem.

“55 007 znaků včetně mezer”

“bitová poetika” – Spal jsem vedle tebe X hodin, řekli jsme si X slov.

“Hommage a Duchamp”

být

avonlady

je tak snadné

stačí jen přinést

katalogy do školy

a spolužáci si

o přestávce

vyberou

To je **appropriace textů z masové literatury**.

Nóra Růžičková

Text sestavený z promluv z lifestyleových časopisů.

Tyto promluvy se týkají intimity a mezilidských vztahů.

V první části knihy jsou promluvy seřazeny v příběh.

Ve druhé části jsou seřazeny abecedně.

Jan Nálevka

Placky s promluvami z reklamních letáků.

Neutrální černé písmo na bílém.

Tomáš Svoboda

“Call Me” (2005)

[co jsem si našel na Internetu k autorům uvedeným v popisu otázky]

Postprodukce

Pierre Huyghe

Dotočen přechod přes most s již starým herce

Dog day afternoon se skutečným aktérem původní události

Documenta 13

Vztahová estetika

Nicolas Bourriaud

relational aesthetics

“a set of artistic practices which take as their theoretical and practical point of departure the whole of human relations and their social context, rather than an independent and private space.”

Umění spolupráce

Ai Weiwei

Fairytale, Document 12, 2007

Pozval 1000 lidí do Kassellu, tam jim zajistil bydlení a nechal je tam tři měsíce být.

Remembering

9010 children’s backpacks with sentenced ‘She lived happily for seven years in this world’

Sunflower Seeds, Tate Modern Turbine Hall , London.

one hundred million porcelain “seeds”, each individually hand-painted in the town of Jingdezhen by 1,600 Chinese artisans, and scattered over a large area of the exhibition hall.

Straight

Steel rebars [betonářská výztuž] salvaged from collapsed school campuses during the Sichuan earthquake, which are straightened by hand after they were bent by the force of the earthquake.

Hodí na zem vázu z dynastie Jing

Yellowism

Tino Sehgal

Vojna

Postmediální

“díváš se skrz medium”

Česká reakce

Kateřina Šedá

Nic tam není, 2003

Šedá všechny obyvatele přemluvila, aby dodrželi jednu sobotu stejný denní režim

Převaděč, 2005

Autorka nechala posuzovat práce diplomantů AVU “Šedou komisí” vytvořenou se svých nejbližších příbuzných. Studenti museli svá díla před komisí obhájit podobně jako před oficiální komisí. Výsledkem komise byl vypracovaný posudek. Projekt měl mimo jiné za cíl překonat odstup obyčejných lidí od moderního umění.

Furt dokola, 2008

Kateřina Šedá pozvala dvacet sousedů na Bienále do Berlína, kde jednotlivé dvojice sousedů čekaly už připravené kopie plotů. Ty potom za pomoci dovezených pomůcek překonali.

Od nevidim do nevidim, 2011

[z krátké přednášky, kterou mi dala Míša Janečková]

Svět

50. a 60. – v americe Avantgarda bez sociálního aspektu

pozval Philip Johnson

Východ – do 50. let sorela

Západ – taky avantgarda

Brutalismus: Alison and Peter Smithson – The Economist building, London

Jane Jacobs – Smrt a život amerických velkoměst, 1961

opěvuje krásu malých vesniček

Robert Venturi – Složitost a protiklad v architektuře

60s – postmoderna v US

Robert Venturi – Vanna Venturi House

Robert Venturi – Guild House (Philadelphia)

pak do Evropy

La Strada Novissima – Benátky, 1980 – konec postmoderny

1. Dekonstruktivismus – výstava Philipa Johnson (ten, co přivedl modernisty do USA)

Zaha Hadid – MAXXI, the National Center for Contemporary Arts in Rome

Rem Koolhaas (opustil) – Seattle Central Library

Frank Gehry – Tančící dům, Bilbao

2. Revidovaná moderna – “modernismus bez dogmat”

Herzog & de Meuron – Mníchovský stadion

Japonsko

úkol předělat Japonsko po válce

Tadao Ando – Church of the Light

Česko

vliv: Josef Havlíček, Karel Honzík – Dům odborových svazů, Žižkov

Karel Filzák, Karel Bubeníček – Ambasády

Stavoprojekt

68 vlastní ateliéry (alfa, beta, gama)

Jan a Alena Šrámkovi – Hlavní nádraží Vladimír a Věra Machoninovi – Obchodní dům kotva Karel Prager – Federální shromáždění, Nová scéna

SIAL

Karel Hubáček – Ještěd Karel Hubáček, Miroslav Masák – Obchodní dům Ještěd